

Broar mellan politiker och forskare

Rifo 50 år

En jubileumsskrift om Sällskapet Riksdagsledamöter och Forskare

REDAKTÖR: BENGT-ARNE VEDIN

Broar mellan
politiker och forskare
– Rifo 50 år

En jubileumsskrift om
Sällskapet Riksdagsledamöter
och Forskare

REDAKTÖR: BENGT-ARNE VEDIN

**Fler exemplar av boken kan
beställas från Rifos kansli,
e-post: lars.j.eriksson@riksdagen.se**

© Rifo 2009

Redaktör: Bengt-Arne Vedin

Foto: Melker Dahlstrand, Bertil Ericson/Scanpix, Peter Jansson,
Pär Rönnberg, Bengt-Arne Vedin, Riksdagen

Grafisk form: Callanish

Tryck: JOMA Grafisk Produktion AB, Ljungby, 2009

Förord

Mycket har hänt sedan Rifo, Sällskapet Riksdagsledamöter och Forskare, bildades i februari 1959. Vår Riksdag har fått fler partier, vi har fått fler utskott men färre kammare. Forskningsfrågorna hanteras på ett annorlunda sätt än 1959, då fanns t ex inga forskningspropositioner, nu kommer de vart fjärde år. De politiska villkoren för riksdagsledamöter har förändrats avsevärt och ger möjligheter till helt andra och bättre arbetsförhållanden. Riksdagsstyrelsens intresse för att forskningen ska utgöra en del av riksdagsarbetets vardag har fått vida konsekvenser för Rifo. Med den nya tekniken genom Internet har kunskapsförsörjningen effektiviserats och alla har i princip tillgång till kunskapen, naturligtvis beroende av den egna förmågan att söka kunskaper. Denna utveckling har sällan gjort det enklare för den enskilde att bilda sig en uppfattning om de bredare perspektiven. För det behövs fortfarande mötesplatser där forskare och politiker med olika perspektiv kan reflektera, analysera, tolka och sammanställa för att möta viktiga frågor om konsekvenser, hinder och möjligheter inför framtidens utmaningar.

Ett jubileum, som Rifos 50 år, är ett gott skäl för att se bakåt och utifrån den erfarenheten ta ett avstamp för att se framåt. I detta arbete har jag haft förmånen att leda en grupp av kloka och erfarna ledamöter av Rifos styrelse nu och för: Gunnar Bjursell, Olle Göransson, Gösta Lagermalm, Hans Landberg, Claes Ramel, Rune

Rydén, Majléne Westerlund Panke och Bengt-Arne Vedin, stödda av vår sekreterare Lars Eriksson. Våra samtal har gett en bild av den samlade erfarenhet som finns kring denna världsunika förening Rifo och som finns nedtecknad i denna skrift. Varmt tack till er alla.

Ett särskilt tack vill jag rikta till skriftens redaktör, Bengt-Arne Vedin. Han har på ett suveränt sätt granskat arkiven, varit öppen för olika inspel och med skicklighet förflyttat inläggen över tid. Vi som är förtrogna med underlaget är synnerligen imponerade. Hans ödmjuka hållning till gruppens synpunkter vill jag särskilt tacka för.

Rifos framgångsrika verksamhet bygger till stora delar på ideella insatser från såväl politiker som forskare. En annan viktig förutsättning är naturligtvis en framsynt och förstående riksdagsledning. Det årliga stöd sällskapet erhållit från riksdagen har skapat nödvändiga villkor för verksamheten. Jag vill å Rifos vägnar framföra ett varmt tack till vår riksdagsdirektör, Anders Forsberg.

Stockholm i januari 2009

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Yvonne Andersson'.

Yvonne Andersson
Ordförande Rifo

Innehåll

Rifo under 50 år – samtal mellan veteraner i Rifos ledning.....	5–44
Rifos ursprung	7–9
Spridda Rifo-axplock	11–15
Rifo ger resultat: ”Rifo-motionerna”	17
Rifo ger resultat: Audiologiska laboratoriet	19
1965 års hemställan om Rifo-förstärkning	21
Rifo ger resultat: Vetenskap & Allmänhet.....	25
Spinoff från Rifo: Teknik för äldre.....	25
Rifo-Nytt	33–45
Rifo ger resultat: Pofu.....	37
Fortsätt att bygga broar mellan forskning och politik!.....	46–54
Om Rifo-Nytt funnes idag.....	47–55
Appendix: Rifos ”befattningshavare”	56
Appendix: Aktiviteter och aktivitetsformer	57
Summary in English	58

Rifo under 50 år – samtal mellan veteraner i Rifos ledning

Vilken thriller... Ett sällskap som förenar den nya, ständigt nyaste kunskapens källor – kunskap är som bekant makt – med den politiska maktens förnämsta, dess mest överordnade organ, Riksmötet. En organisation som står över partigränser liksom vetenskapliga revir, ett forum fritt från lobbyism, egenintressen och krav på ställningstaganden, ett samfund så framgångsrikt i sin utövning att specifika, konkreta resultat svårligen låter sig pekats ut eller spåras. Spår ger blott verksamhetens yta, annonserade och genomförda aktiviteter.

Nobelpristagare (blivande) i styrelsen. Nobelpristagare som föredragshållare och diskussionsdeltagare. Nobelpristagare så engagerad av verksamheten att mötet i sammanslutningen aldrig fick ta slut. Statsministrar och andra ministrar som presentatörer och utfrågade. Och än högre upp: talmän som engagerar sig.

Rifo!

Detta är en skrift till 50-årsjubileet av Sällskapet Riksdagsledamöter och Forskare, Rifo (vid starten "Riksdagsmän"). Varje memoar är nödvändigtvis ofullständig, skev och subjektiv. En jubileumsskrift kan vara historiskt tillbakablickande, försöka se tidlösa principer eller lägga grunden för avstamp in i framtiden. Den kan

vara sakligt dokumenterande eller mer personligt subjektiv. Den kan utgöra ett referensverk eller något mer journalistiskt läsvärt – kanske provocerande. Rifos styrelse har bestämt sig för det läsvärda och personligt subjektiva, för att se bakåt för att kunna se och forma framtiden.

De nio personer som intervjuats eller lämnat underlag har alla haft centrala Rifo-positioner och varit engagerade länge; en var med vid, ja före starten. Riksdagens arkivs nitton boxar med material, Riksdagsbibliotekets 125 nummer av Rifo-Nytt och Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademins tjugotalet pärmar med Rifo-material har ävenledes konsulterats.

Vad är Rifo?

Vad är då Rifo – egentligen? Så här har det beskrivits: "Syftet med Rifo är trefalt: att lära riksdagsledamöterna fakta som kan utnyttjas i det politiska arbetet, att hjälpa forskarna att se de sociala verkningarna av deras hantering, och att identifiera samhällsproblem som tar var åtgärder i politiska instanser eller som bör föras ut till en vidare krets". Eller med en stadgeformulering "forum för kontakt och information" till vilket senare lades "underlätta kontakten mellan forskare från olika discipliner".

Olle Göransson: – Ja, allt detta stämmer. Syftet är att öka kunskapen om forskning och utveckling i Riksdagen. Mer specifikt gällde det att finna forskare som kunde ge enskilda riksdagsledamöter, eller mindre grupper, svar på frågor. Men det finns alltså ett syfte till: att få forskarna att bättre förstå det parlamentariska systemet.

Hans Landberg: – Man kan smaka på ordet ”Sällskapet”. Är det kanske något av en klubb – en förebild var ju vid starten en brittisk motsvarighet och i London är förvisso klubbkulturen mer utvecklad än hos oss. Jag ser mig gärna nedsjunken i en lätt patinerad skinnfätölj i våra egna klubblokaler nära Riksdagen, läppjande på te – eller eventuellt något annat – under förtroligt samtal med andra medlemmar. Men det lär aldrig hända.

Olle Göransson

gjorde efter real-examen militärtjänst som radar tekniker och det var något han ville fortsätta med i det civila.

Kring 1950 var radar något färskt, hemligt,

viktigt och svårt, en mötesplats mellan elektronik och mekanik; radarskärmar var stora runda vakuumpumpade glaspjäser. Arbetet i provrummen i Arboga ledde till SSU, fackligt engagemang, lärlingsutredningen och Riksdagen. I 1966 års Verkstadsutredning deltog han i granskningen av hur man kunde föra ihop

En viktig sak är ömsesidigheten i lärandet inom Rifo, riksdagsledamöter som får insikter om forskning, forskare som lär sig om riksdagspolitikens och riksdagsledamöternas villkor och behov; man väljer temata tillsammans, utan mannamån eller preferenser. Lobbying är det *inte* eftersom de som i så fall skulle utsättas för detta själva påverkar inriktningen. Kanske vore det litet präktigare ”studieförbund” en adekvat beteckning?

Majléne Westerlund Panke: – Ja det är ett studieförbund som ger en biljetter till att se in i framtiden. Rifo ger oss möjlighet att se i större helheter. Och då räknar jag in forskarna i ”oss” – en viktig korsbefruktning.

Yvonne Andersson: – Kanske kan man ändå tala om en lobbyingverksamhet, men en med

olika militära verkstäder, bland annat den där han arbetat. Det var Rifos första ordförande Elisabet Sjövall som i mitten av 1960-talet övertygade den nyblivne riksdagsledamöten att gå in i Rifo där han sedan blev ordförande 1971, ett engagemang som varade i hela sjutton år. Inför ordförandeskapet krävdes först en tentamen inför Olof Palme som på sitt vanliga skarpa sätt ställde frågor som bottnade i en intuitiv skepsis inför tvärpolitiska organisationer, kanske mot bakgrund i erfarenheten av att ha fått rädda regeringen från nederlag 1965 då en motion som emanerat ur Rifo i andra kammaren oväntat slog regeringens proposition och Palme i första kammaren fått medverka till att fälla motionen.

Rifos ursprung

Rifo tillkom under de flera dagar långa studieresor till forskning i Sverige som Tekniska Forskningsrådet (TFR) arrangerade för riksledamöter och forskare på 1950-talet. Studiebesöken gav gott om ämnen att diskutera och under tågresorna fanns utrymme för personliga kontakter och möjligheter att upptäcka hur givande mötet mellan forskare och politiker var. Efter hand utvecklades idén om att man inte skulle nöja sig med att resa ihop utan även undersöka om det fanns utrymme för en permanent organisation, en förening som kunde fungera som forum för mötet mellan politik och vetenskap.

Resorna och diskussionerna under dessa var naturligtvis inte sprungna ur ett vakuum. Det här var den period när Sverige genomgick sin snabba industrialisering, den tekniska utvecklingens betydelse var uppenbar och det som skulle kallas forskningspolitik började spira. Det gav upphov till enstaka arrangemang som exempelvis arbetarrörelsens stora Rigoletto-konferens 1955 och möten mellan forskare och politiker på Harpsund med Tage Erlander som värd eller andra med bl a Ingenjörsvetenskapsakademien (som IVA stavades då) som initiativtagare.

En kommitté förberedde Rifos bildande i mer än ett år. Den bestod av Elisabet Sjövall (s), läkare från Göteborg, som blev

Rifos första ordförande, Carl Göran Regnéll, Harry Wahrendorff och Gustav Boija, samt forskarna Sven Brohult (då LKB-produkter, kemist), Bror Rexed (medicinare), Erik Åkerberg (Svalöv) och Frans Wikman (Naturhistoriska Riksmuseet). Som namnen antyder var från början endast naturvetenskaper och teknik representerade, samhällvetenskap och humaniora fördes in på programmet 1965. Benkt Ulvfot, huvudsekreterare i TFR, fungerade som kommitténs sekreterare liksom sedan som Rifos sekreterare i två år.

Rifo-idén förankrades i samtal mellan den genuint forskningsintresserade statsministern Tage Erlander och hans gode vän Carl Göran Regnéll, båda med lundensisk bakgrund, samt mellan Nils Gustav Rosén, då GD för Skolöverstyrelsen och ordförande i TFR, och de två kamrarnas talmän. Det fanns en inspirerande förebild att hänvisa till, brittiska Parliamentary and Scientific Committee, bildad 1939.

Det konstituerande mötet den 4 februari 1959 hade också ett forskningsinnehåll inriktat på isotopforskning och ägde därför rum i gamla kemibygnaderna Kemistvägen 39 på Kungliga Tekniska Högskolan. Programmet var minutiöst planerat, tidssatt ner på minuter för experiment och transport mellan olika stationer. En av de demonstre-

lobbying *för kunskap*, högkvalificerad kunskap. Spänningen ligger just i korsbefruktningen, att föra samman olika typer av forskare, att föra ihop olika typer av kunskapsarenor som normalt inte möts.

Det ligger en fördel i att Rifo är en ideell, icke partipolitisk, självbestämmande organisation som i och för sig får stöd av Riksdagen. Det är en svensk lösning som väcker uppmärksamhet och ibland undran i andra länder.

Claes Ramel: – I grunden är ju Rifo en mötesplats där föredrag, seminarier, diskussioner är de bestående inslagen; egentligen skulle man väl inte vilja sätta punkt med ett föredrag utan gå vidare. Vi har bra program men åtminstone två problem: dels att leva upp till ambitionen att helst få alla olika infallsvinklar och ståndpunkter representerade med en serie talare eller i en

panel, dels att lyckas få riksdagsledamöterna att prioritera att delta i våra aktiviteter. Tidsbristen tycks åtminstone från mitt subjektiva perspektiv bara ha blivit värre med åren.

”Varför inte den positiva, goda trätan?”

Hans Landberg: – Ett forum för det sökande samtalet, det öppna samtalet – varför inte den positiva, goda trätan?

Gunnar Bjursell: – Jag ser Rifo också som en folkrörelse, en form för en levande dialog, en som inte förs uppifrån och ner.

Hans Landberg: – Samtidigt är det ett problem för Rifo att det är en skvader: en grupp som arbetar icke partipolitiskt i den av partipolitik genomsyrade Riksdagen. Vägen förbi partipolitiken blir att satsa på avant-garde-frågor.

Majléne Westerlund Panke: – En sak är viktigt nämligen vad Rifo *inte* är; det är inget

Majléne Westerlund Panke är lärare till professionen med svenska språket och historia i bagaget; nu läser hon medeltids-historia. Under tiden i Riksdagen

1994–2006 hann hon prova på att sitta i såväl Försvars-, Social- som Utbildningsutskotten. Hon var under en period dessutom sakkunnig i Utbildningsdepartementet. Rifo-inbjudan gick till alla nya ledamöter och för

en lärare var ett tidigt föredrag om de två hjärnhalvornas olika specialiteter och samspel särskilt inspirerande. När Rune Rydén skulle lämna Riksdagen och därmed posten i Rifo kontaktade han Majléne som då satt i utbildningsutskottet. Hon har även varit ordförande i Rifo-initiativet VA, Vetenskap & Allmänhet, och sitter fortfarande i dess styrelse. Det var under hennes ordförandetid som Rifo blev ”Riksdagsledamöter och forskare” i stället för ”Riksdagsmän och...” och det var hon som skapade traditionen att i samverkan med Nobelstiftelsen bjuda in en Nobelpristagare att tala inför Rifo.

Den 4 februari 1959 föddes Rifo i gamla kemibygnaderna Kemistvägen 39 på Kungliga Tekniska Högskolan.

► rande kemisterna var, på tillfällig permission från epidemisjukhuset, Hans G Forsberg, ett decennium senare Rifo-sekreterare och ytterligare halvannat decennium därefter som IVA-chef värd för den årliga IVA-mottagningen för Rifo/Riksdagen. Bland deltagarna, så mycket som ett trettiotal riksdagsledamöter och ett trettiotal forskare, märktes bl a Georg Klein. Årsavgiften sattes till 10 kronor.

Från början var endast socialdemokraterna, folkpartiet, högerpartiet och center-

partiet representerade i styrelsen, från 1970 även vänsterpartiet kommunisterna. Allteftersom nya partier kommit in i (och försvunnit från) Riksdagen har även dessa blivit representerade i Rifo-styrelsen: miljöpartiet, kristdemokraterna, ny demokrati. Idag är samtliga sju riksdagspartier representerade: socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, centerpartiet, folkpartiet liberalerna, kristdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet de gröna.

nätverk, ett av dessa amorfa och osynliga icke-organisationer där ansvaret är otydligt eller icke-existerande.

Tidsproblem – och?

Ramel nämner här ovan två problem; sant är att ambitionen om att se olika infallsvinklar och ståndpunkter representerade tydligt framgår av protokoll och program redan från starten. Och så konkurrensen om riksdagsledamöternas tid. Finns det andra problem, vilka är orsakerna och vad kan man göra åt problemen?

Olle Göransson: – En orsak till tidsbrist ser vi redan i den interna telefonkatalogen: det finns ett åttiotal riksdagsinterna föreningar som konkurrerar om mötestider; i början av mitt ordförandeskap var det ett halvdussin. Men själv tycker jag att mitt eget stora parti visade för lite intresse, det var alltid samma gäng och det var för litet.

Yvonne Andersson: – Det finns ett femtiotal

kända nätverk, förmodligen nästan lika många okända.

Bengt-Arne Vedin: – Jämför man forskarsamfundet nu med det i början på 1960-talet så har det mångfaldigats. Då fanns det verkligen en liten klubb av forskare och forskningspolitiskt engagerade sådana, en kollegialitet som syns så tydligt i Rifo-arkivet.

Yvonne Andersson: – Det är möjligt att fler riksdagsledamöter skulle lockas till att bli aktiva om de finge en tydligare roll i olika Rifo-arrangemang. Och då arrangemang även ute i samhället knutna till evenemang som humanistdagarna i Lund, Vetenskapsfestivalen i Göteborg eller Vetenskap & Allmänhet. Och varför inte knutna till olika lärosäten?

Rune Rydén: – Riksdagen själv, partigrupperna, arrangerar många egna evenemang, ofta nog med forskningsinriktning. Förutsättningarna, arbetsformerna i Riksdagen, förändrades kraftigt i och med flytten åter till Helgeandsholmen från Sergels Torg. Voteringarna lades i block och de öppna onsdagskvällarna försvann.

Professor **Hans Landberg** är historiker. Han var sekreterare i forskningsrådsutredningen på 1970-talet och därefter huvudsekreterare i Forskningsrådsnämnden 1977–

1993; han har även bl a varit Sveriges styrel-

seledamot i det Internationella Institutet för Tillämpad Systemanalys, IIASA, beläget i Laxenburg utanför Wien. Mångårig styrelseledamot och vice ordförande i Rifo; arbetar just nu på en bok om Dag Hammarskjölds svenska ämbetsmannakarriär. Hans inlägg i diskussionen här bygger i stor utsträckning på ett anförande om Rifos utveckling som han höll i samband med 30-årsjubileet 1989.

Spridda Rifo-axplock

Det första året avhandlades bl a strål- och bullerforskning (jfr tillkomsten av Audiologiska laboratoriet). 1962 valdes Hannes Alfvén in i Rifo-styrelsen, samma år som ett av mötena ägnades ”Årekränkning och förtalsbrott enligt nya brottsbalken”. Alfvén talade själv om rymdforskning året därpå, ett tema som återkom 1964. Då fyllde ju Rifo fem år och Tage Erlander var högtidstalare över temat ”Forskning och samhälle” (Ingvar Carlsson deltog 1983 i en diskussion om ”Forskningens roll i samhället”. Plus ça change...) Senare år 1964 samtalande bland andra Carl-Göran Hedén, flitig Rifo-deltagare, -talare och mångårig styrelseledamot, med Gunnar Myrdal om ”Parlamentarikernas möjligheter att påverka forskningsplaneringen”. Myrdal återkom 1968 med ett anförande om u-ländernas eftersläpning och i-ländernas möjligheter att göra någonting däråt. Samma år talade vid två olika tillfällen utbildningsminister Olof Palme och ministern utan portfölj, snart industriminister, Krister Wickman om framtida politik för forskning och teknisk utveckling. 1965 hade bl a Sune Bergström och Lars Werkö diskuterat frågan ”Är den kliniska forskningen tillräckligt klinisk?” Början av 1970-talet karaktäriseras av mycket Vindelälvsdebatt. 1974

arrangerade man en tre dagars energikonferens i riksdagshuset tillsammans med Centrum för tvärvetenskap i Göteborg och IVA.

Studieresor i TFRs regi tillhörde det som gav ursprung till Rifo, och fortsatta studieresor på två à tre dagar gick exempelvis 1967 till Finspång och Linköping, andra år till Skåne, Västkusten, Västerbotten och Bergslagen. Aftonbladet hade fått nys om Rifo och undrade i ett sirligt brev om man fick sända journalister att bevaka dess aktiviteter, varpå ordförande Sjövall i ett vänligt och artigt brev tackade för intresset, men nej tack. Förtroliga samtal i frågor som ofta ännu inte kommit på bordet mådde bäst av att förbli – förtroliga; medias närvaro kunde lägga hämsko på debatten. Stor mediaskräll blev dock den längsta och mest avlägsna studieresan av alla, den hösten 1968 till Algeriet och Liberia, med syfte att bättre förstå u-landsfrågor bl a genom att jämföra de båda länderna. Omdömena som deltagande riksdagsledamöter (femton deltog i resan) gav om Grängesbergsbolagets Lamco-projekt var alldeles för positiva – ”de blev fullkomligt förföljda”, är Olle Göranssons omdöme idag.

Med fler partier i Riksdagen blev det mer av politisering i styrelsen och mer av påtryckningar på Rifo. Riksdagen har också en tendens att sönderfalla i små atomer.

Hans Landberg: – Har männe Rifo segrat sig till döds?

Majléne Westerlund Panke: – Det stämmer att det arrangeras mycket mer forskningsorienterat riksdagsinternt. Vidare har Sveriges EU-inträde ökat arbetsbördan och förkortat ledtiderna. Det parlamentariska läget med krav på förhandlingslösningar för att få fram beslut med tillräckligt röstunderlag är också tidskrävande. Förr var journalisterna hovsamma, närmast vördnadsfulla – nu är de aggressiva och kräver snabba svar (**Yvonne Andersson:** – Politiker måste svara inom några timmar!). Detta ökade krav på tillgänglighet gäller även gente-

”Har männe Rifo segrat sig till döds?”

mot andra grupper och intressen vartill kommer ny teknik såsom mobiltelefon, Internet, Google. Den ökade mängden information möter inte någon motsvarande förmåga att hantera den, välja, sortera och analysera, så är det så att något verkar skrämmande eller oklart blir det politikerns sak att hantera envar spekulativ skrämselficka.

Är ett problem kanske vår egen struktur? Har vi bara de redan frälsta i styrelsen och det blir en slutet, en stängd krets? Är vi alltför traditionella i vårt sätt att föra ut vårt innehåll? Tar vi för stor hänsyn till traditionalister? Vi måste få med icke-forskare – bland riksdagsledamöterna, kanske också externt, andra som berörs av forskningsresultat. Varför kommer så många till IVA-middagen, och vad kan vi lära oss av det? Hur ändra förpackningen?

Rune Rydén hade lärarplaner och läste geografi, statistik, pedagogik, statskunskap och historia i Lund. När han övertygats om att följa lic-seminarierna i kulturgeografi hos

Torsten Hägerstrand blev han med en 3a i geografi övertalad att kombinera med lic-seminarierna även i ekonomisk historia där han blev amanuens och senare assistent 1967 – ekonomiskt en fördel. Fulbright-stipen-

dium i USA och arbete med ett omfattande invandrarregister gav honom hans lic-examen (motsvarande nya doktorexamen). På förfrågan gav han råd om en tjänst på Malmöhus läns landsting med resultatet att han själv erbjöds den – ett engagemang på halvtant år; sedan kandiderade han till Riksdagen 1976. Där talade Carl Göran Regnéll och Erik Hovhammar varmt för Rifo, där Rune Rydén i slutet av 1970-talet först valdes till styrelsesuppleant för en ledamot som ofta var borta på resa, sedan ordinarie, och så, efter lång styrelsetjänst, ordförande 1988.

► Inte så få riksdagsledamöter förknippar Rifo framförallt med IVAs Riksdagsmottagning i slutet av november eller början av december varje år och några använder ord som ”årets höjdpunkt”. Gösta Lagermalm berättar att styrelsen kände sig resignerad över att så få riksdagsledamöter kom på Rifos möten. Lobbyorganisationer som generöst bjöd på Operakällaren hade större framgång. När han inför sin fru klagade över svårigheten att locka deltagare så föreslog hon en buffé föregången av intressant innehåll, med snyggt tryck på en inbjudan på fint papper och med RSVP. Det stämde ju med Gösta Lagermalms erfarenhet: onåbara människor kunde han träffa på cocktailparty på någon ambassad. Men styrelsen var skeptisk. Rationella människor skulle väl inte lockas av utanverk? Trots allt – det kunde väl vara värt ett försök?

Den 1 december 1966 testades idén som blev en stor succé. Varje år håller IVA:s VD vid akademins högtidssammankomst i slutet av oktober ett drygt timslångt anförande med en redovisning av vad som under året hänt inom teknik och vetenskap. Detta utgör underlag för ett tiotal presentationer på 2–7,5 minuter från olika medarbetare inom IVAs kansli, plus ett något längre avslutande polycyanförande av IVAs VD. Därefter väntar julbord.

Apropå IVA: 1966 fick Rifos postgirokonto

IVAs adress. Sekretariatet kom att förläggas dit 1967–2007.

Det första årets möte om strålforskning ledde till en studiecirkel i ämnet, 1966 kom åldringsvård, ungdomsbrottslighet, naturresurser och energiproblem. Annars var en miljövårdsgrupp med Bengt Olsson från Naturhistoriska Riksmuseet och en om urbanisering med Åke E Andersson, båda startade 1968, bland de tidigaste. Våren detta år redovisade även en grupp som studerat kreativitet sina resultat; det blev dessutom en bok på temat.

Vid Rifos tioårsjubileum var brittiska Parliamentary and Scientific Committee representerat, liksom Europarådets tekniskt-vetenskapliga utskott, för vilket Rifo dessutom arrangerade fyra dagars studiebesök. Jubileet avhölls på Högloftet på Skansen och hade som tema data och integritet.

Rifo har en enda hedersledamot, Elisabet Sjövall, död 1981.

1972 valdes latindocenten Birgitta Thorsberg in i Rifos styrelse. Från 1977 lyckades Rifo utverka att Riksdagen anlidade henne som kontaktsekreterare för Rifo med arbetsplats i Riksdagen för att stödja riksdagsledamöterna i att få forskarkontakter. Detta arrangemang ”på prov”, för vilket

Den ökade mängden information – Internet, Google – gör bara att Rifo behövs mer!

Yvonne Andersson: – Rifo är ett exklusivt sällskap, det är ett privilegium att få vara med, att få ta del av denna kvalificerade kunskap: hellre djupt och gediget än ytligt och populistiskt. Men hur kommunicerar vi denna utvaldhet, denna kvalitet? Riksdagen är översköld av lobbyister, kanske borde vi mer stryka under att det är just det vi *inte* är. Att vara ett forum för de många perspektiven, ja, det blir då också fortsatt centralt, och en ambition att hålla högt. Metoden från vetenskaplig medling (scientific mediation) kan vara värd att utveckla: att medla fram vad som är en gemensam grund, oomkullrunneliga fakta, och vad som skiljer i bedömning, konsekvensdragnin, och varför. Under Majlénes ordförandeskap utvecklades samarbeten med organ som arbetade i angelägn ärenden, som Gentekniknämnden, och sådana samarbeten kan utvecklas, med Biblioteket, Vetenskapsrådet, akademierna, och förstärkas, fast alltid med Rifos inriktning som

kärna. Detta med Internet och Google innebär på sätt och vis en avlastning och samtidigt, som Majléne säger, nya krav på värdering av all denna information. Mer av samtal, diskussion, öppenhet för frågor, alltså. Information är inte kunskap, kunskap inte vishet – och kunskap och vishet krävs för att sluta cirkeln, välja data och information, omvandla data till information, information till kunskap.

Gunnar Bjursell: – Jag tror att vi lägger oss på helt fel nivå. Vi måste se samtalet mellan forskare och politiker i ett större perspektiv där också andra inflöden, inte minst från media, spelar en viktig roll. Vi behöver bli mer seriösa och spela mer på politikernas planhalva, komma in i deras vardag, i vardagsfrågorna. Det är samtidigt ett budskap till vetenskapssamhället, som måste uppmantras till att visa mod och inte politisk korrekthet. Utöver viktiga framtidsfrågor krävs en funktion av whistleblowers, ett steg mot mer professionalitet, inte endast idealitet. I ett kunskapssamhälle, ett välutbildat samhälle, är villkoren annorlunda mot vid Rifos tillkomst 1959.

Yvonne Andersson
med arbete som lärare i kemi, fysik och matematik blev hon forskare i pedagogik och sedan också politiker. Hon fick en av de första av Humanistiskt-

Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

inrättade doktorandtjänsterna med inriktningen barn och teknik. Först med invalet i Riksdagen 1998 blev hon heltidspolitiker och till att börja med suppleant i Rifos styrelse. När Majléne Westerlund Panke lämnade Riksdagen och därmed Rifo-styrelsen föreslog hon som avgående ordförande att partierna bakom den nya alliansregeringen skulle nominera ordförandekandidat och det blev Yvonne Andersson.

- ▶ Rifo fick äska medel från riksdagsförvaltningen varje nytt år, övergick till en aktivitet inom Riksdagens Upplysningstjänst, sedermera Utredningstjänst.

För 1984 markerar årsberättelsen särskilt att man i samarbete med Riksdagens förvaltningskontor datorutbildat riksdagsledamöterna!

Priselasticitet och kvällsmackor. – Rifos årsavgift var till att börja med 10 kr, efter några år fördubblad till 20. Envar medlem betalade själv eventuell förtäring i samband med mötena. Fortfarande med en låg avgift började så småningom Rifo bjuda på kvällsmacka efter föredragen och diskussionerna. Inför det nya millen-

niet konstaterade styrelsen att mackor och porto slukade allt mer pengar samtidigt som Riksdagen ville spara så man beslöt nervöst att genomföra vad som kunde beskrivas som en chockhöjning. Hur skulle medlemmarna reagera? Inte alls, visade det sig! Chockhöjningen var dock inte sista ordet utan senast har medlemsavgiften – avskaffats. Liksom tryck, distribution och porto är allt mer tyngande kostnader som Internet kan eliminera är blotta hanteringen av medlemsavgifter förvisso inte utan kostnader, direkta och indirekta (även hos medlemmarna). Ett budskap till ekonomerna: nivån på medlemsavgiften – låg, chockhöjd, avskaffad – har inte påverkat medlemsantalet.

Spekulativa Rifo 1

Apor utvecklar sin intelligens bortom vad vanliga apor kan prestera när de får tillgång till verktyg. Ergo var det verktyg som fick människans mentala egenskaper att utvecklas – sådant som medvetenhet om det egna jaget eller om intentionalitet. Förändringen, evolutionen, hos de verktygsförsedda aporna kan mätas i hjärnaktivitet: nya delar av hjärnan aktiveras (*New Scientist 11 oktober 2008 pp. 42 ff*). Att döma av studier av mänskligt

samspel med ”kreativa” dataspel, som också dessa förändras interaktivt, verkar en likartad mekanism träda i kraft då – andra regioner i hjärnan än normalt går i gång. **Rifo-mötet 18 februari 2019** redovisar vad forskningen ovedersägligt visar, vad den kan göra experimentellt, vad användandet av nu- och framtida IT tycks innebära och de moraliska val vi står inför, dels i experimenten, dels i praktisk IT. Även den internationella dimensionen – ”stoppa världen, jag vill hoppa av” – kommer att belysas.

Bengt-Arne Vedin: – Det låter som något i linje med det ”vetenskap + samhälle Modus 2” som författartrion Gibbons, Nowotny och Scott föreslagit i två böcker, den senaste ”Re-Thinking Science”: en integration av vetenskap och samhälle, där kunskapen genereras ”in the context of application” (ej alltid detsamma som tillämpad forskning) och det finns ökande inslag av ”social accountability och reflexivity” i flera dimensioner, detta i motsats till traditionens Modus 1 som särskiljer dem och ser vetenskapen som akademiskt inåtblickande, disciplinär, homogen och hierarkisk. Både Hans Landberg, i en meningväxling i Tvärsnitt, och Lars Strannegård i nuvarande Rifo-styrelse har varit inne på detta. Kvalitets-

”Tekniken har skapat en livsstil som påverkar miljön och därmed människorna: människors begär, fall av missbruk.”

kriterierna liksom formerna för kvalitetskontroll i forskning blir annorlunda. Flera grupper och individer har uppfattningar om kunskapens

kvaliteter, vilket ger ett sammanfattat och flerdimensionellt kvalitetsbegrepp och motsvarande mångfald i formerna för kvalitetsbedömning.

Gunnar Bjursell: – I linje med Modus 2 ligger att akademikerna liksom deras resultat fortsätter ut i samhället, jämför Vetenskaps-

festivalen!, som i sin tur påverkar forskningen – och politiken – medan politikerna påverkar, förstås, både samhälle och forskning. Tekniken har skapat en livsstil som påverkar miljön och därmed människorna: människors begär, fall av missbruk. Med forskare från många områden,

Gunnar Bjursell är professor i molekylärbiologi vid Göteborgs Universitet. Efter en lång karriär inom genteknik i USA och Storbritannien, där det senare

landet tidigare än andra tillät kloning som han arbetade med, värvades han tillbaka till Sverige som en av få nu kvarvarande fullmaktsprofessorer. Eftersom Rifo tidigt

intresserade sig för genteknik och Gunnar Bjursell dessutom i mitten av 1990-talet startade Vetenskapsfestivalen i Göteborg, en aktiv ansats till forskningsinformation, rörde han sig i Rifos periferi fram till en introduktion på allvar när Majléne Westerlund Panke bjöd in honom att tala inför Rifo i Ransäter under Erlander-dagarna. Där var temat erfarenheter just från Vetenskapsfestivalen som för övrigt är sprungen ur samverkan mellan Centrum för bioteknik och Göteborgs enda fria teaterscen i slutet av 1980-talet.

Rifo ger resultat: ”Rifo-motionerna”

Rifo som sådant tar officiellt aldrig ställning men däremot fungerar organisationen som ett forum för diskussion och enskilda ställningstaganden. Så var det i så hög grad för två stora motioner 1965 att de fick namn efter Rifo, underskrivna som de var av bl a de fyra riksdagsledamöterna i Rifos styrelse och formulerade mot bakgrund av diskussioner i Rifo, inte minst i styrelsen. I skrivarbetet hade man stöd av Rifo-aktive Tore Browaldh och därmed Handelsbankens sekretariat, främst Åke Wennman. Skrivstöd kunde behövas då den ena motionen var den dittills mest omfattande som någonsin förekommit. Den ena (AK 836/1965) handlade om forskningspolitik, forskningsberedningen och samarbetet mellan departementen när det gällde forskning, den andra (AK 846/1965)

om en utredning om forskningsstatistik, forskningsrådets samarbetsdelegations framtid, de statliga medlen till forskningsråden samt regler för dessas fördelning och så vårt lands deltagande i internationellt forskningssamarbete samt det eventuella inrättandet av ett organ för detta (puh!).

Statsminister Tage Erlander engagerade sig hårt i andrakammardebatten och försvarade förstås regeringens proposition mot motionen. Det smått sensationella inträffade att motionen segrade i omröstningen och regeringen var nedröstad. Behandlingen i första kammaren var normalt inte så viktig men för att motionen skulle gå igenom måste även denna kammare rösta för. Och här var det Olof Palme som förde ordet – och han lyckades se till att motionen röstades ner.

Nya motioner kom även 1966; redan Audiologiska laboratoriet tillkom motionsvägen.

den transdisciplinartitet som de tre författarna talar om – att skilja från tvär- och mångvetenskap – kan kunskap genereras och debatt föras på en högre nivå. När man talar med politiker ute i landet blir det en helt annan diskussion, ofta mycket öppnare, mer nyfiken. Om forskarna måste ta till sig ett nytt förhållningssätt så gäller det samtidigt att också påverka den politiska filosofin.

Vad säger forskningen som ger bränsle till ett förhållningssätt visavi individens frihet och ansvar? Statens ansvar gentemot den implicita och explicita indoktrineringsfunktion som staten står för? Ska staten kunna vara omoralisk? Hur kan vi få upp frågor om resiliens, tålighet, på den politiska dagordningen? Om kunskaps-generering är viktig och står mitt i en process integrerad i samhälle och politik, hur påverkar

”Vi behöver nu och framöver ett Framtidsråd.”

det då principerna för forskningsfinansiering? Idag leder systemet till tystnad: man biter inte den hand som föder en. Belöningsystemen är boven i dramat. Ett kollegialt system fungerar

inte, så lägg ner fakulteterna, överväg tjänstestrukturerna!

Yvonne Andersson: – Vi behöver mer av utåtriktad verksamhet, ut i Europa, ut i samhället på ett nytt sätt. Via debatt-

artiklar kanske. Vi har, med den nuvarande regeringen, ett Globaliseringsråd; Tage Erlander inrättade Forskningsberedningen. Vi behöver nu och framöver ett Framtidsråd, som säkrar statusen på de viktiga forskningsfrågorna i den politiska organisationen. Och som säkrar flexibiliteten i beslutsfattandet i ett samhälle som förändras snabbt.

Gösta Lagermalm

har sin tekn lic från Chalmers och är ursprungligen forskare kring polymerer, biofysik och biokemi, även grundare av Chalmerteknolo-

gernas tidning Tofsen. Han var under sex år (1961–67) Rifos sekreterare. Vid tiden för Rifos bildande tjänade han som huvudsekreterare i Tekniska Forskningsrådet (TFR), genom de ”forskningsresor” Rådet på 1950-

talet arrangerade för riksdagsledamöter en fundamental källa till Rifos tillkomst. Just vid Rifos start var han utlånad för att arbeta vid OECDs föregångare OEECs sekretariat. När Styrelsen för Teknisk Utveckling skapades var TFR ett av flera organ som kom att ingå där och Gösta Lagermalm blev det nya verkets planeringschef. Han har författat flera böcker om teknikens påverkan på samhällsutvecklingen, dessutom om bl a vårdfrågor. Hans inlägg här bygger i stor utsträckning på ett bokmanus om framväxten av (eller bristen på) en teknikens forskningspolitik.

Udda episoder 1

Gösta Lagermalm: – I mitten av 1960-talet gjordes en utredning om forskningsråden och deras organisation, med fokus på råden under Utbildningsdepartementet. Ett av förslagen som sedan kom i proposition var att begränsa ledamöternas mandattider – i samtliga forskningsråd. När Gösta Lagermalm som huvudsekreterare drog den tänkta nya bestämmelsen i TFR nickade alla instämmande: det verkade väl rimligt. – Men det innebär, fick han betona, att ni alla inom kort kommer att bytas ut. Och ni sitter var och en som ordförande i ett eller flera av våra projekt! – Hur undvika en ohållbar situation, en katastrof? Kontakterna var täta och hjärtliga mellan Rifos ordförande Elisabet Sjövall och dess sekreterare Gösta Lagermalm och den senare anförtrorde Sjövall problemet. Tiden var så knapp

att riksdagsbehandlingen redan var i full gång och en sömnig majoritet kunde förväntas rösta igenom utredningens förslag. Debatten drog dock ut på tiden och statsrådet och chefen för Handelsdepartementet Gunnar Lange under vilken just TFR lydde såg mer och mer bekymrad ut. Han behövde nämligen gå på toaletten. I ett lämpligt ögonblick skyndade han dit utan att märka att han fått sällskap ut ur kammaren av Elisabet Sjövall. När han lättad kom ut från toaletten väntade hon på honom, hejdade honom och framförde TFR-argumenten. Väl åter i kammaren begärde han ordet och äntrade talarstolen där han sakligt förkunnade att inte alla förslag var tillämpbara annat än inom Utbildningsdepartementets domvärjo utan ”hans” TFR måste undantas. – Utan Rifo-kontaktorna ingen kreativ blixträddning, är Gösta Lagermalms reflektion.

Rifo ger resultat: Audiologiska laboratoriet

Gösta Lagermalm: – Inom bullerforskning och hörselhjälpmiddel låg Sverige i början av 1960-talet väl framme, inte genom stora satsningar men väl genom ovanligt dugliga och engagerade forskare. Nej, resurserna var faktiskt orimligt små. Frågan belystes genom studiebesök och möten i Rifo och resultatet blev en fyrtimotion om tillskapande

av en ny enhet, Audiologiska laboratoriet. Utskottsbehandlingen blev mycket välvil- lig och laboratoriet kom till 1963, originellt nog knutet till Karolinska Institutet men geografiskt placerat vid Kungl. Tekniska Högskolan. Ett ovanligt arrangemang liksom det är ovanligt att en motion får detta utfall; ovanligt dessutom chefskapet där det inget gjorde att innehavaren saknade en detaljmerit då han besatt stor nationell och internationell kompetens.

Nya arbetsformer?

Några idéer om nya verksamhetsformer för framtiden, utöver klassiska möten?

Gösta Lagermalm: – En nygamal idé: återuppliva de rejala studieresorna över flera dagar!

Rune Rydén: – Vi fick dra ner på dem av ekonomiska skäl... Men studieresorna gav mer än utskottsresor.

Yvonne Andersson: – Det handlar om tid och ekonomi och hur och vart man ska åka. Styrelsens resor har alltid varit givande, de personliga kontakterna, möjligheterna till djupare och friare resonemang.

Gösta Lagermalm: – En gång per fyraårsperiod borde det finnas tid, ork och medel för en nordisk resa: en med *nordiska* riksdagsledamöter och forskare. Det skulle ge många mervärden.

Majléne Westerlund Panke: – Det stämmer i vart fall att vi har mycket att lära av varandra redan i Norden. Finland har en helt annan kultur, utan blockgränser, med ständiga koalitioner av skiftande slag. Det påverkar också arbetet i

”deras” Rifo, Tutkas (Tutkijoiden ja kansanedustajien Seura).

Yvonne Andersson: – Deras framtidsutskott, ett initiativ från Tutkas, är något att lära av. Som jag sa, mer av kontakter i vårt eget land: utanför Stockholm och ute i Europa.

Majléne Westerlund Panke: – Hur arbetar deras framtidsutskott med känslspröt mot framtiden?

Olle Göransson: – Elisabet Sjövall drev detta med utländska kontakter. När Rifo fyllde tio hade Europarådets kommitté för vetenskap och teknik bjudits in att hålla möte och göra studiebesök i Stockholm. Rifo uppehöll regelmässigt kontakter med Europarådet.

Gunnar Bjursell: – Klubben Rifo talar såklart engelska. Vi ska även utnyttja vårt internationella kontaktnät för att ta hit eller utnyttja forskare från andra länder. Varför inte bjuda in sådana som kan stå för kontroversiella infallsvinklar, en Freeman Dyson, en Bjørn Lomborg om klimatförändringar – och bästa sättet att få mest ut av begränsade resurser?

Claes Ramel är professor emeritus i toxikologisk genetik vid Stockholms Universitet, ledamot av KVA, Kungl. Fysiografiska Sällskapet och Finska Vetenskapsakademien. Han har varit ordförande för KVAs

miljökommitté i ett decennium och utgivare av Ambio där han fortfarande ingår i redaktionen. Den första kontakten med Rifo var när Staffan Burenstam Linder engagerade honom för att tala om kvicksilverproblemen – kvicksilver i miljön innebär också en veritabel mötesplats mellan olika vetenskapsfält. Han har varit styrelseledamot i Rifo under ungefär halva Rifos existens, länge vice ordförande.

1965 års hemställan om Rifo-förstärkning

Diskussioner i Rifo-styrelsen samt framförallt mellan ordföranden Elisabet Sjövall och Handelsbankens Tore Browaldh ledde till att den senare från Handelsbankens sekretariat ställde pol mag Åke Wennman till förfogande för att som sekreterare förbereda den motion som de fyra ordinarie riksdagsledamöterna i Rifos styrelse lade fram inför vårriksdagen 1965.

Man ville ge bättre och snabbare information och därför bl a kunna anlita konsulter, för Rifo som sådant och för enskilda riksdagsledamöter.

Man ville kunna ”köpa in” föreläsare och föredragshållare från en bredare krets, inklusive från utlandet. Hearings var en krävande form av möten som man ville pröva.

Man ville i större utsträckning kunna framställa och distribuera informationsmaterial och då löpande och regelbundet. En idé var att det kommande Rifo-Nytt skulle samproduceras med Europarådet.

Man ville utöka reguljär studiereverksamheten och göra den mer reguljär och man tänkte sig att starta lokalföreningar runt om i landet.

Man ville få en kvalificerad sekreterare specifikt för Rifo, med resurser för lokaler, skrivhjälp och distribution.

Det fanns ett förslag om att initiera ett forskningsprojekt om parlamentarikernas relation till forskningen och för detta sökte man få anslag från Riksbankens Jubileumsfond (som sade nej).

Rifos budget var på 3500:- och nu beräknade man ambitionerna till 85 000:-; riksdagen beviljade slutligen 10 000:- för 1965/66 samt rätt att nyttja riksdagens upplysnings-tjänst och även dess ekonomibyrå för utskrifter och stencilering. – Rifo-Nytt blev det mest synliga resultatet av hemställan.

Udda episoder 2

Majléne Westerlund Panke: – Vi låter namnet vara anonymt men det var en Nobelpristagare i fysik. Han var så entusiastisk över att få diskutera med politiska besluts-

fattare att han aldrig ville sluta, aldrig ville gå. Hans hustru försökte förgäves dra iväg med honom. Till slut blev hon arg och tog den väntande limousinen tillbaka till Grand Hotel. Själv traskade han upprymt dit en god stund senare.

Yvonne Andersson: – Rifo-styrelsen prövade tillsammans med EPTA, European Parliamentary Technology Assessment, om Rifo borde bli medlem där. Inriktningen på våra aktiviteter stämmer dock inte med ett sådant medlemskap; vi gör inga omfattande studier själva. Rifo är i stället associerat till EPTA.

Gunnar Bjursell: – Vi behöver grubbla på hur möten läggs upp, gå från passiv kunskapsöverföring till problematisering. Från praktisk filosofi bär jag med mig jakten på intentionsdjup: hur många gånger kan man ställa frågan ”varför”? Rump-Nisse-frågor alltså: varför gör di på dette viset?

Majléne Westerlund Panke: Rent praktiskt

Bengt-Arne Vedin är professor emeritus i innovationsteknik. Han mötte först Rifo som redaktör för tidskriften Ny Teknik i slutet av 1960-talet men

på allvar först som IVA-anställd och föredragshållare (”5 minuter prick”) vid IVAs julbord för Riksdagen. När han lämnat IVA blev han engagerad som redaktör för Rifo-Nytt 1975–1981, under den period då han disputerade. När han valdes in i Rifo-styrelsen 1988 (han satt där till 2003) hade han hunnit bli professor. Som redaktör för denna skrift blir det hans sjuttionde bok.

tror jag morgonmöten har största chansen. Vidare tror jag vi kunde bygga på KVAs mentormodell där de kopplar samman riksdagsledamöter och forskare. Rifo behöver bli mer levande, bli en del av varje riksdagsledamots vardag, ta emot och reagera på spontana signaler dvs bli mer interaktivt.

Gunnar Bjursell: – Tekniken kulle kunna utnyttjas för mer spridda aktiviteter.

Rune Rydén: – Rifo borde kunna ha en levande, ständigt uppdaterad webbsida med vetenskapligt material. Stora mängder sådant, av hög kvalitet, finns på sajter som TED (Technology, Entertainment, Design), hos högskolor som MIT och naturligtvis Youtube. Precis som andra gör det kunde Rifo arrangera motsvarigheter till ”TED events” dvs diskussioner kring presentationer av världsklass åtkomliga på detta sätt. Det finns PowerPoint-presentationer på SlideShare. Ett arbete för Rifo-sekretariatet vore att ge korta introduktioner till materialet så att den nyfikne politikern – och forskaren! – kan bedöma om det är värt att ta del av ett inlägg. Fast hela styrelsen, och gärna hela Rifo, kunde engageras i att tipsa om intressant material. Och kanske varna för sådant som verkar lockande men är vilseledande.

Bengt-Arne Vedin: – Rune är inne på ett framtida cyber-Rifo. Vad sägs om att pröva:

- **Chat-möten mellan politiker och forskare:** presentation via video plus eventuellt skrivet för-PM, varefter deltagarna i realtid skriver in kommentarer och frågor. Ingen behöver resa men med nackdelen att direktkontakten förloras och att skillnader i tangentbordsfärdighet eventuellt kan vara ett problem. Mer

Udda episoder 3

Bengt-Arne Vedin: – Det bör ha varit på IVAs riksdagsmottagning i december 1972. Bland alla de korta spännande presentationerna på två till sju minuter som framfördes för riksdagsledamöterna gällde en något föga tillämpligt men fantasieggande: en ny typ av substans i rymden, en joniserad kol-väte-förening, där joniseringen, den elektriska laddningen var knutpunkten. När den kvinnliga presentatören K berättade om upptäckten av substansen började de församlade riksdags-

ledamöterna skratta och för varje omnämnande av substansen blev skrattsalvorna allt våldsammare, K allt rödare och ilsknare. Hon förstod ingenting men vad hon talade om var CH-radikaler som svävade i rymden och som man nu hade upptäckt. Långt fram satt bland alla andra också gapskrattande C H Hermansson, partiledare för Vänsterpartiet kommunisterna. Först i efterhand kunde K informeras och tröstas. Den efterföljande presentatören hade en otacksam uppgift när det gällde att fånga uppmärksamheten...

komplikerade är videomöten där samtliga deltagare syn på skärmen i var sin ruta. Programvara för att hantera t ex fördelning av ordet finns.

- **Samarbetsprojekt**, arbetsgrupper via gemensam "skrivtavla" hos t ex Zoho, Google eller Adobe (det finns ännu fler), där envar bygger vidare på eller utvidgar det som tidigare skrivits. Precis som i vanliga arbetsgrupper fungerar det nog bäst med en sekreterare (som kan variera över tiden) som driver på; en startpunkt fordras givetvis. Det går att arrangera så att gruppmedlemmarna får e-brev när något nytt hänt.
- **Elektronisk anslagstavla** för kort information och idéer från medlemmar till medlemmar – och till Rifo, en "förslagslåda". För att undvika överinformation kan det behövas en redaktör, alternativt begränsad längd på meddelandena, som då kan vara sammanfattningar och aptitretare där bara den som är intresserad behöver ta del av ett mer omfattande material. Eller slutna diskussionsgrupper kring olika teman, plus en övergripande för hela Rifo, t ex via Ning, en spridd tjänst.
- **Rifos Råd**, personer som förklarar sig intresserade av att bidra med förslag till teman en bra bit bortom dagsdebatten att ta upp i Rifo. Rådsmedlemmarna får stå kvar som sådana så länge de bidrar aktivt vilket kan ske t ex via en elektronisk anslagstavla som den just beskrivna.
- **Internationellt samarbete** med organisationer som har intressen liknande Rifos dvs av att finna viktiga framtidsteman, ännu inte lätta att tydligt utskilja. Tutkas och Parlia-

mentary & Scientific Committee är uppenbara partners vartill finns mängder av framtidsorganisationer som World Future Society eller nätverk som The Foresight Network. EU måste ha samma ambitioner, fast liksom OECD kanske de är alltför "mainstream".

- Att, efter anmälan om intresse, följa verkliga forskningsprojekt via **korta e-meddelanden, bloggar, webbsidor** eller glimtar registrerade i video, eventuellt i någon form av virtuell verklighet.
- **Vetenskaplig "skärmställning" på webben**, eventuellt tillsammans med Vetenskap & Allmänhet? Virtuella studiebesök?

Yvonne Andersson: – Fantasin har inga gränser, men jag kan konstatera att redan vanliga studiebesök är attraktiva!

Rifo ger resultat: Vetenskap & Allmänhet

Vetenskap & Allmänhet, VA, som startades i januari 2002, tillkom via ett förarbete inom Rifo, med ekonomiskt stöd från Riksbankens Jubileumsfond. Rifo-styrelsen hade att brottas med frågan om den ideella föreningen Rifo kunde ta på sig ett så betydande ekonomiskt ansvar som det handlade om men fann konstruktiva lösningar.

Från VAs presentation av sig själv: "VA är en ideell förening som vill främja dialog och öppenhet mellan forskare och allmänhet – särskilt unga. Grundtanken är att dialogen bör utgå från folks frågor, intressen och oro, snarare än från vad forskarna själva vill föra ut."

Föreningen arbetar inom tre fält:

- Bygger upp kunskap om gränsytan mellan allmänhet och vetenskap genom opinionsundersökningar och studier. VA undersöker vad allmänheten, ungdomar och särskilda grupper (t ex lärare, journalister och politiker) anser om forskning och hur forskare ser på dialog med allmänheten.
- Arrangerar samtal mellan forskare och allmänhet. VA både katalyserar och provar i egen regi okonventionella former, arenor och teman.
- Förmedlar erfarenheter av samtalsmetoder och sprider kunskaper från studierna.

VA har nu mer än 60 medlemsorganisationer såsom myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer och forskningsfinansiärer. Dessutom finns individuella medlemmar.

Spinoff från Rifo: Teknik för åldringar

Medan Elisabet Sjövall ännu var Rifo-ordförande gav planeringschefen på Styrelsen för Teknisk Utveckling Gösta Lagermalm henne uppdraget att leda en utredning som resulterade i rapporten "Teknik för åldringar" 1975. Där belystes hur redan enkelt konstruktionsarbete för att inte tala om mer avancerad FoU

kunde leda till konstruktioner, produkter och instrument som väsentligt skulle underlätta äldres vardag och arbete samt även göra det lättare för dem att bo kvar hemma. En idé var också att skapa stimulans till näringslivet att utveckla sådan teknik. Tyvärr sattes aldrig utredningens förslag i verket, inte då i vart fall. I samband med att Sjövall avtackades som Rifo-ordförande tackade hon själv Lagermalm för utredningsuppdraget.

Framtidens teman – och dåtidens

Idéer om större temata värda nu- och framtida uppmärksamhet?

Claes Ramel: – RNA-interferens! Det kommer att bli mycket stort! Det innebär att dubbelsträngat RNA kan tysta en gen så att den inte uttrycks, ett slags immunförsvar för genomet och en väg till att manipulera cellers egenskaper, minska mängden av ett visst protein. Man hoppas på breda tillämpningar, från växtförädling till medicinskt bruk i kampen mot t ex HIV och hepatit. Belönades med Nobel-priset i medicin 2006. Vidare feromoner, dessa doftämnen, ja doft och doft, de är ju luktfria, som påverkar oss människor, inte bara djur, på mer eller mindre, eller på helt fördolda, sätt.

Majléne Westerlund Panke: – Vad säger forskningen om djupt mänskliga frågor som avvägningar mellan lagstiftning och frihet? Det är ett ansvar att lagstifta och det enda som brukar diskuteras är nya lagars kostnader. FRA-diskussionen pekar på nya frågor om vad ny teknik ställer för krav på etiska gränser. Vilka kostnader, vilka ingrepp i friheten är tillåtna när en nation vill hävda sin rätt att försvara sitt territorium?

Gunnar Bjursell: – Likhet eller snarare olikhet! Ett tema som ofta ses som politiskt inkorrekt men det är att blunda för verkligheten, som alltid sparkar. Eftersom kunskap både finns och

effekter av olikheter mellan människor, grupper, kulturer, samhällen demonstreras så ofta innebär tystnad och blindhet bara att myter och fördomar i stället får regera och inte det som vetenskapen faktiskt lagt fast. Men den har förstås ännu inte lagt fast allt! Inte mindre viktiga är gränserna för vad vi vet, en utgångspunkt dels

för att söka ny kunskap, dels för att söka fastlägga gränserna för vad vi över huvud taget *kan* veta.

En annan framtida, och förstås redan nutida, forskningsfront med uppenbar relevans är hjärnan, hur den fungerar, hur dess funktioner kan påverkas, vad medvetande egentligen är. Resiliens är ett ytterligare problemkomplex som jag redan nämnt.

Yvonne Andersson: – Energifrågan tycks vara en av de där eviga frågorna och det finns alltid något nytt vid fronten på ett område där de stora systemen har 50-åriga omställningstider. Den har för övrigt med resiliens att göra.

Gunnar Bjursell: – Forskarvärldens vardag, organisation och förutsättningar, nationellt och internationellt. Integration, religion, våldet i samhället är nog teman vi kommer att behöva leva med ett slag.

Yvonne Andersson: – ”Utvärdering” av forskningspolitik: vad får ett forskningspolitiskt beslut för konsekvenser för den fortsatta forskningen?

Hans Landberg: – En debatt om vetenskapliga skolbildningars betydelse och problem,

Udda episoder 4

Olle Göransson: – Läsaren får avgöra om den här episoden gör sig lika bra i tryck som när den framfördes av ett proffs, vice talmanen Karl-Erik Eriksson som fått i uppgift att på IVA-mottagningen tacka för maten. Han började med att knyta an till alla exempel lyssnarna fått på att forskning och utveckling går snabbt framåt. Han skulle bara komma med ett exempel till. Alla hade säkert fascinerats av att man lyckats operera in nytt hjärta

på patienter som annars inte skulle ha klarat sig. Men det senaste är att det även går att genomföra hjärnbyte! Och läkarna har till och med olika pris för olika hjärnor. – Vad får jag för mina pengar, undrade en patient och hans läkare svarade: – Här har jag en hjärna från en statstjänsteman, den kostar 45 000 kr, men vill ni ha något finare så har vi en civilingenjör, 70 000 kr. Och här, här har vi en raritet för hela 125 000. Den har tillhört en riksdagsman! – Oj, är den så mycket klokare alltså? – Nej men den är så föga begagnad!

kanske en satsning på en diskussion om hur resurser fördelas och används i stället för det ständiga ”mer, mer”? En diskussion mellan företrädare för olika synsätt inom forsknings-systemet inför en icke partipolitiskt uppdelad riksdagspublik skulle nog få vetenskapssamhället att intressera sig för Rifo!

Majléne Westerlund Panke: – Klimatfrågan är snudd på evig.

Bärande teman under en viss period, med Ditt perspektiv?

Gösta Lagermalm: – Rifo arbetade med u-landsforskningen innan någon sådan fanns och innan ens begreppen i-land och u-land existerade. Jag tog upp frågan under en av de tidiga Rifo-resorna (och Gösta Lagermalm höll ett Rifo-föredrag i ämnet i slutet av 1960). Resultat syntes tidigt i flera motioner men förståelsen för våra förslag var minst sagt bristfällig i de biståndsorgan som så småningom bildades. Utöver Rifo var IVA och TFR engagerade och förslagen väckte intresse på de flesta håll. Med undantag för i biståndsorganet – varken ansvarigt statsråd eller organets chef var det minsta intresserade.

Elisabet Sjövall och jag deltog i en stor FN-konferens i Genève kring frågan om teknisk hjälp till u-länder. Där fanns även svensk radio och press. Flera av journalisterna blev starkt intresserade av att svenska och andra forskare i i-världen skulle kunna utveckla kunskap efter från u-länderna formulerade krav. Men till sin förtvivlan lyckades de inte övertyga hemmaredaktionerna om att detta var ”nyhetsvärt”. Från

Rifos arbete löper en röd tråd fram till en konferens där u-landsfrågorna fick bred belysning och där jag satt ordförande i en arbetsgrupp som föreslog en årlig satsning om 50 Mkr för u-landsinriktad forskning. Till slut skapades också ett organ för sådan forskning, SAREC.

Hans Landberg: – Under den tid jag haft anledning överblicka, Rifos första trettio år, har två grundtyper av frågor varit återkommande, forskningspolitiska sådana dvs kring forskningens organisation, inriktning och resursbehov, och forskningsinformation, forskningens skapande av kunskap av betydelse för politiska ställningstaganden. Forskningspolitiska diskussioner var särskilt frekventa när Forskningsberedningen kom till 1963 och

åren därefter. Har Sverige en forskningspolitik? undrade Rifo 1965 och svaret kom från statrådet Sven Moberg senare: ”Sveriges forskningspolitik är att ingen ha.”

Energifrågor var tidigt mycket aktuella – och återkommande. Likaså miljö-, dator- och försvarsforskning. Frågor kring kost, hälsa och alkohol uppmärksammades också tidigt och har hunnit med flera generationer. Om Rifo först byggdes kring naturvetenskap och teknik så var det i en tid av optimism. En bit in på 1970-talet och framförallt på 1980-talet skedde ett häftigt uppvaknande till insikten om tekniksamhällets alla problematiska sidor. Djupare finns här frågor om forskningens tidsbundenhet eller könsbundna perspektiv, forskningsetik och forskarens personliga ansvar för forskningens resultat – allt åtminstone skymtar i Rifos verksamhet.

”Sveriges
forskningspolitik är
att ingen ha.”

Olle Göransson: – Vårt kriterium var ju att helst ta upp politiskt potentiellt kritiska frågor tidigt och det var då sådant som kärnkraft, nytt egenutvecklat stridsflygplan eller köpa utomlands, utbildningsväsendet och strävandena att höja utbildningsgraden. Vi var mycket tidigt ute med frågor om AIDS och HIV och det var till stor del Bertil Åbergs förtjänst.

Rune Rydén: – Klimatfrågan var ett ständigt tema, AIDS var ett annat tema vi ärvde och fick anledning att hålla liv i. I och med att forskningspolitiken blivit just politik, ett etablerat område, kanske som ett resultat av Rifo, så blev det mindre diskussion om detta. I stället då tidiga presentationer av det som var en nyhet, den fleråriga Forskningspropositionen.

Majléne Westerlund Panke: – Ett problemområde vi ägnade oss mycket åt eftersom det låg så i tiden och innehöll en härva av samband var och är väl fortfarande gentekniken. Det gällde sådant som stamcellsproblematik eller genmodifiering. Vi var också tidigt ute när det gällde klimatförändring och där lyckades vi få med företrädare för kontrasterande bedömningar.

Claes Ramel: – Gentekniken, ja, samarbete med gentekniknämnden, med KVA och IVA.

Yvonne Andersson: – Många högaktuella frågor har uppmärksammats i Rifos arbete, typ rymdforskningen, det senaste inom cancerforskningen liksom forskningsområdet "Kultur och Hälsa". Dessutom har de senaste åren inneburit något av en comeback för forskningspolitiska

frågor. Framtiden får utvisa om det är en tillfälligt. Produkten hösten 2008 heter ju Forsknings- och Innovationsproposition.

Vad har Rifos missat?

Finns det områden som Rifo missat?

Hans Landberg: – Med några undantag så präglades programmet de första trettio åren av nyttoaspekter. Humaniora hade föga plats, samhällsvetenskap mer.

Rune Rydén: – Det stämmer för min ordförandetid att det tyvärr var föga av humaniora.

Olle Göransson: – Vi vann ingen större ankläng hos riksdagsledamöterna för humaniora.

Naturvetenskap och teknik var det som upplevdes som mest relevant. Tillämpning, konsekvenser var nyckeln och där var IVA en direktare källa än KVA.

Majléne Westerlund Panke: – Visserligen är det så att man aldrig får några uppvaktningar från lobbyister för humaniora. Men vi hade under min ordförandetid en hel serie om språk – språk som kommunikationsmedel, retorik, särskilt intressant för politiker, och barns språkutveckling. I samband med EU-valet hade vi ett program om när Sverige gick in i Europa förra gången, när "vi" anslöt oss till katolska kyrkan.

Gunnar Bjursell: – Det finns en slagsida, på forskarsidan och sedan i programmet, mot teknik, naturvetenskap och medicin. Men även kultur är en hårdvara! I ett hållbart samhälle

"Man får
aldrig några
uppvaktningar
från lobbyister
för humaniora."

Från vänster Olle Göransson, Majléne Westerland Panke och Rune Rydén

Udda episoder 5

Rune Rydén: – Kjell-Olof Feldt hade som nybliven forskningsminister fått uppgiften att inför Rifo avtäckta den nya forskningspropositionen som han själv inte hunnit vara särskilt mycket inblandad i. I publiken fanns bland andra generaldirektören Birgit Ern-

gren, vars verk Styrelsen för Teknisk Utveckling skulle få sina medel reducerade. Under den efterföljande måltiden satte hon sig bredvid Feldt som verkligen fick sina fiskar varma. Jag fick ta med honom på en tröst-öl efteråt för att han skulle komma över chockbehandlingen.

Spekulativa Rifo 3

Saharapesten blev ett nytt skrämskott precis som en gång fågelinfluensan. Vad lärde vi oss om hur vi kan hantera en pandemi i en tid av snabba flygtransporter och öppna gränser?

Krisberedskapsmyndigheten, Socialstyrelsen och Karolinska Institutet kommer att, på **Rifos hearing 31 april 2020**, bidra med scenarier och expertkommentarer.

med mindre ohälsa blir kultur och humanistiska frågor centrala. Så det måste vi se mer av.

Yvonne Andersson: – Ett viktigt exempel här är FRA-frågan, ja inte själva lagstiftnings-texten, men väl de bakomliggande företeelserna eller problemen. Där skulle vi idealt sett ha legat långt före och skapat en kunskapsbas som gett oss i Riksdagen en djupare förståelse och bättre beredskap att möta opinionen.

Rune Rydén: – Genom att Rifo skall var opolitiskt har vi valt att satsa på framtidsfrågor, på sådant som ännu inte hamnat i dagsdebatten. Det är en begränsning, är det på sitt sätt en miss?

Yvonne Andersson:
– Jag är glad för att inte Rifos konstruktion tillåter medverkan till politiskt ”heta” hearings. Det måste finnas en frizon där kunskap och ideologi möts utan att följas av heta politiska debatter. Rifo är en sådan frizon och ska så förbli. Här måste det alltid finnas en balans.

Olle Göransson: – Vi får inte glömma att även forskarna i styrelsen ibland slog bakut inför vissa teman. Centrum för tvärvetenskap och tvärvetenskap över huvud taget sågs det snett på.

Hans Landberg: – Forskningsberedningens sekreterare Arne Engström talade om tyvärvetenskap.

Majléne Westerlund Panke: – Vi ville göra ett inslag om kreationism, scientologi, new age men när vi avslöjade rubriken ”Den moderna vidskepelsen” fick vi inga forskare som ställde upp!

Rune Rydén: – Och Hans L Zetterberg, i hans roll som sociolog, ville man inte lyssna till. Vi övervägde att program om ufologi och det gick bra så länge det var forskare från Försvarets Forskningsanstalt som talade. Men sedan blev jag nedringd av, ja, entusiaster.

Vid ett Rifo-möte hördes åsikten att politiker väljer de forskningsresultat som passar dem – är det så?

Rune Rydén: – Den risken är störst för dem som inte har egen forskningserfarenhet, och det är ju onekligen en stor majoritet...

Yvonne Andersson: – Det är rentav farligt med politiker som bara väljer den forskning som passar en viss uppfattning – man måste också testa alla infallsvinklar och förstå varför forskningsresultat kan verka motsägande, att det så att säga finns något att välja bland. Det kräver att man känner till betingelserna bakom forskningsresultaten och det kräver i sin tur att forskarna är tydliga om dessa.

Bengt-Arne Vedin: – Forskningsresultat är en sak, vilka politiska slutsatser man skall dra av dessa är en annan. Samma forskningsresultat kan mycket väl leda till mycket skilda politiska slutsatser beroende t ex på etiska val eller politisk grunduppfattning.

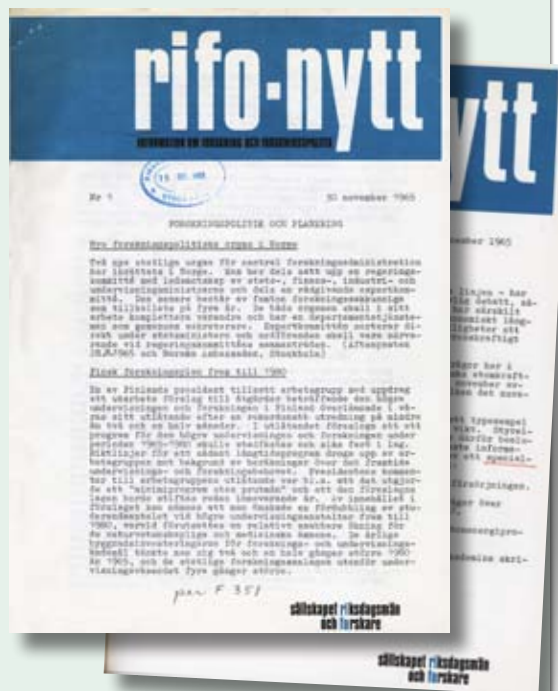
Yvonne Andersson: – Att föra över forskningsresultat till praktisk politik är inte alldeles enkelt och inte om man krävs på svar inom några timmar! Med fler perspektiv går det lättare att göra avvägningar.

Det måste finnas en frizon där kunskap och ideologi möts utan att följas av heta politiska debatter.”

Rifo-Nytt

Rifo-Nytt startade 1965 och insomnade oannonserat efter 125 nummer 1993. Några av numren var dubbelnummer men redan mellan nr 1 och 2 kom ett extranummer, ägnat "atomkraft" och den högaktuella "svenska linjen", reaktorer för natururan. Numret bestod av en handfull utlåtanden in extenso. Till officiella nr 2 fanns som bilaga atomenergiutredningens direktiv. Här fanns också en bild av svensk forskning sedd med amerikanska ögon, en reseberättelse från en USA-forskare på studieresa i Sverige. Nästa extranummer kom 1970; det beskrev Rifos arbetsgrupper våren detta år som ägnades kost och hälsa (tretton riksdagsledamöter anmälda); datorer och integritet (tretton); biologisk forskning tillämpad (sju); Östersjöns restaurering (tretton); abortfrågan; och samspelet TV-samhälle (de två sista inte konstituerade när numret gjordes). Ännu ett specialnummer 1974, ordinarie nr 30, handlade om hur djuren hittar hem, baserat på ett Rifo-möte.

Till det yttre var det en oansenlig publikation, i början ytterst anonym. Varken ansvarig utgivare eller redaktör angavs. På nr 6 och 7 fanns en adress c/o byråsekreterare **Lena Axelsson-Westlund**, Riksdagens upplysningstjänst, sedan blev det tomt igen. Först med nr 16 angavs lic **Elisabet Sjövall** i egenskap av Rifo-ordförande som ansvarig

utgivare. Efter hand – från nr 19, februari 1971 – gavs faktiskt även redaktörens eller redaktörernas namn, och senare stod i huvudet minst tre namn, ordförande, sekreterare och redaktör eller redaktörer.

Riksdagsbiblioteket är det enda bibliotek med komplett Rifo-Nytt så tydligen tänkte ingen på pliktexemplar. Typografiskt växade nyhetsbladet – fram och åter – mellan en- och tvåspalt liksom tryck på ena eller

Majléne Westerlund Panke: – Vi måste tydligt hävda, förklara, försvara det faktum att det inte finns någon godtycklighet i forskningen och dess resultat. Det kan saknas kunskap; det kan finnas osäkerhetsmarginaler – och det ingår i den vetenskapliga metoden att ange under vilka betingelser resultaten kommit fram och vilka felmarginalerna är.

Yvonne Andersson: – En uppgift för Rifo är

”Medierna driver på med skräckscenarier, ungefär ’monstertomaterna slår till’.”

att kunna konstatera vad forskarna är överens om. Här kan vi göra en stor insats.

Rune Rydén: – När Rifo tar upp sådant som ligger vid, ja bortom fronten, som inte hunnit bli dagspolitik, finns inga politiska agendor

för att göra några sådana val.

Gunnar Bjursell: – Tyvärr finns det exempel på partipolitik baserad på osaklighet. Medierna driver på med skräckscenarier, ungefär ”monstertomaterna slår till”.

Bengt-Arne Vedin: – Jag minns när Bertil Åberg apropå frågor baserade på en bok om framkloning av nya upplagor av Hitler undrade ”finns det något behov, någon marknad”?

Gunnar Bjursell: – Politikerna använder ibland forskare som ”vittnen”, som slagträn i debatten, men om så skulle behövas får forskaren ändå inte möjlighet att lägga till rätta och korrigera.

Hans Landberg: – Om vi ser det från forskarens sida så ligger det svåra i att forskarna ändå inte får avstå från att gå in i de politiska debatterna inom områden där de har expertis. Det är en fråga om medvetenhet om skyldighetens innebörd och mandatets gränser.

Inför framtiden –

Vill inte alla veta vad som sker vid fronten? Hur kan man se det tidigare än andra?

Olle Göransson: – Det gäller att rekrytera individer med breda kunskaper och inte mindre

► bägge sidor. Huvudet är dock helt konstant, inklusive underrubriken ”Information om forskning och forskningspolitik”. I nr 73 från juni 1982 förkunnas stolt att det är producerat på en ABC80. Datorn har gjort sitt intåg på Rifo! Bilder kom dock aldrig. Totalt har publicerats tre teckningar och ett flödeschema över forskningsmedel.

Rifo-Nytt innehåll speglar forskning och forskningspolitik, Rifo självt samt de olika redaktörernas tolkning av uppdraget, deras bakgrund och tillgång till underlag. När Rifo-Nytt lades ner 1993 var det i en annorlunda mediavärld mot 1965: dagspress och massmedia bevakade forskning och teknik på ett helt annat sätt, *Forskning och Framsteg* (start 1966) och flera andra populariserande tidskrifter hade etablerats. En förfrågan bland riksdagsledamöterna visade att de inte hade tid att läsa Rifo-Nytt (också). Ett annat skäl till nedläggningen var resursbrist: redaktörerna hade arbetat med närmast symbolisk ersättning och styrelsen fann ingen ny idealist när den siste drog sig tillbaka.

De första åren var numren tunna och innehållet till stor del forskningspolitik och internationell forskningsstatistik. Nr 1 hade en kort notis om en ungersk maskin som skulpterade automatiskt och en desto

längre om forskningsinformation via USAs kongressbibliotek, Library of Congress. Nr 4 rapporterade utförligt från OECDs andra ministermöte om forskning och hade en längre artikel av **Lars Werkö** – hans föredrag inför Rifo – kring frågan om den medicinska forskningen är tillräckligt kliniskt inriktad.

I nr 8 från maj 1967 var för ovanlighetens skull Rifo självt ”förstanyhet” såtillvida som att Rifo arrangerat en hearing om en forskningsutredning med deltagande från Riksdag, kanslihus, näringsliv och akademi. Vilka talarna var fick man veta men inte vad de sade. Numret dominerades av en utförlig redovisning av civilt överljudsflyg, speciellt effekter av ljudknallar, av Flygtekniska Försöksanstaltens chef **Bo Lundberg**.

Nr 10 kom i maj året därpå och innehöll ett kapitel ur **Svante Odéns** nyutkomna bok ”Hotet mot miljön, Nederbördens förurning – ett allvarligt miljöhot”. Dessutom bilades ett öppet brev från Rifo-styrelsens forskare, en slags varning föranledd av att Rifos ordförande **Elisabet Sjövall** inte nominerats som kandidat till Riksdagen. Understecknarna betonade att det inte gällde personfrågan utan nyttan av att bland riksdagsledamöterna ha forskningserfarna personer. ►

breda kontaktfält, sådana med känslspröt in i framtiden. Bertil Åberg var en lysande sådan. Jag har svårt att erbjuda någon bättre metod än att rekrytera den typen av personer.

Majléne Westerlund Panke: – Redan genom att se i nya och större helheter får man ett bättre grepp om vad som händer utanför det omedelbart överblickbara.

Claes Ramel: – Vore samarbete med Institutet för Framtidsstudier en väg?

Majléne Westerlund Panke: – På IVA talar man två till sju minuter, på KVA får de en hel kvart var! Det speglar att man där har en annan tidshorisont.

Bengt-Arne Vedin: – Förutsägelsemarknader, prediction markets, är en aktuell och intressant metod att spåra nyheter och tendenser. En annan och i viss mån besläktad är ”superstatistik”, att med stor insats av datakraft analysera stora datamängder på jakt efter dolda utvecklingslinjer.

Perspektiv på Rifos framtid?

Majléne Westerlund Panke: – Vi måste se till att bygga upp en egen kunskapsbas i Riksdagen! Det råder stor obalans mellan resurserna på de båda sidorna Strömmen. Inte minst som sakkunnig i Utbildningsdepartementet har jag

► I en notis från 1968 menade västtyske forskningsministern att andelen FoU av BNP redan två år senare skulle nå 3 procent.

Dit är det ännu en bit kvar (och var även vid återföreningen). Den tekniska klyftan och den amerikanska utmaningen (den franska termen) förekom flitigt efter mitten av 1960-talet. SSSR skulle bygga en ny forskningsstad vid sidan av Akademgorodok i Sibirien, amerikanerna en experimentstad i Minnesota.

En notis från 1968 talade om att vattenkraftsdammar kan utlösa jordbävningar dvs när de fylls med vatten förstås. Nr 12, samma år, hade ovanligt nog en insändare föran-

”Koldioxiden kan vara orsak till stora klimatförändringar i global skala.” (dec. 1969)

ledd av en notis om missbruk av antibiotika som byggde på en artikel i World Medicine. Laborator **O Swahn** på statens veterinär-

medicinska anstalt konstaterade att Sverige garderat sig väl mot detta. Nr 15, december 1969, hade en notis om att ”koldioxiden

kan vara orsak till stora klimatförändringar i global skala”. Redan 1971 konstaterades att Pluto som planet var i fara, en status som Pluto förlorade härom året. 1974 bidrog en medlem, riksdagsledamoten **Kerstin Anér**, med en längre notis om en rysk forskares försök att rekonstruera stenålderns språk.

Erik Gyllenswärd hade som redaktör en särdeles förmåga att sätta rubriker. Vad sägs

Spekulativa Rifo 4

Vad betyder det att man faktiskt funnit Higgs-bosonen? Har forskningen inom fysiken kommit till botten med verkligheten? Vilka är de frågetecken som nu rätas ut när forskarna faktiskt kan mäta på vad engelskspråkiga medier ibland blasfemiskt kallar ”the God particle”? Forskare från tre världsdelar deltar via videolänkar i **Rifo-sammansamlingen i Första kammaren den 29 februari 2019.**

Rifo ger resultat: Pofö

När Elisabet Sjövall lämnat Riksdagen ville hon ta med sig de goda erfarenheterna från Rifo och initierade en organisation i Göteborg som arbetade under ett antal år och samlade politiker och forskare, Pofö. Ett likartat initiativ startades i Umeå.

upplevt hur Kanslihuset sitter med helt andra resurser än Riksdagen. Nej, det behövs någon form av strukturerad hjälp inom själva Riksdagen. Rifo är den naturliga vägen för att koppla in forskare.

Olle Göransson: – Visserligen har utskottet resurser men statsrådsberedningen har så mycket mer. Riksdagens Upplysningstjänst kunde bidra med faktauppgifter av typen sakuppgifter från andra länder. Vårt försök med en särskild person ansvarig för att förmedla kontakter med forskare åt riksdagsledamöter fungerade väl sisådär. Kanske var det inte optimalt med en latindocent, kanske är den kunskaps- och kontaktbredd som behövs omöjlig att förena i en enda person?

Yvonne Andersson: – Jag tänker mig ingen tävlan mellan Riksdag och regering utan snarare att kunskapsstarka parlamentariker bättre kan stödja departement och ministrar. Men vi skall, via bland annat Rifos kopplingar till akademierna och utskottet, kunna aktualisera viktig kunskap som även inbjudna ministrar kan ha nytta av.

Gunnar Bjursell: – Forskningsberedningen liksom Globaliseringsrådet upplevs som närmare makten. Riksdagens roll och därmed resurser för att aktivt och tidigt delta i, ja rentav initiera idédebatten, tycks mig behöva stärkas; en roll för Rifo.

Hans Landberg: – Kan Rifo vara en påtryckningsgrupp för att Riksdagen får ökade resurser för att följa och tillgodogöra sig forskningsresultat? Skulle Rifo då och då kunna bli litet djävare, lite mer frågande, rentav lite provocativ?

Personliga utropstecken

Aha-upplevelser?

Gösta Lagermalm: – Beslutsgången i Riksdagen överraskade mig som utomstående. Innan regeringen lägger en proposition föregås den gärna av en utredning, kanske på flera år. Remissinstanserna har ganska god tid på sig. Efter dessa har regeringen att skriva proposition ofta nära utredningens förslag. Sedan blir det Riksdagens tur att granska, och eventuellt komma med motförslag, motioner. Den tid som står till förfogande – och här kommer vad som överraskade mig – för att sätta sig in i propositionen, bilda sig en mening samt formulera en motion med ändringar eller kompletteringar är fuffiga två veckor.

Hans Landberg: – Som sekreterare i forsk-

► om En noshörning i kylskåpet? Ångbuss på väg? Från hösäck till hjärnknutte? Kalla kablar leder lättare? Det skall gödas i tid? Husbocksförsäkring för bilen? Alla från nr 22! Gyllensvärd återfanns på förstasidan sista gången 1974 och i nr 34 från år 1975, efter ett nummer med bara sekreterare och ordförande där, uppträdde namnet **Bengt-Arne Vedin**. Nästa nummer innehöll fyra notiser kring tobaksrökning, en följetong i vetenskapsnyheterna och därmed i Rifo-Nytt (tre notiser i nr 40, till exempel). Från USA rapporterades annars att fel vid datoriserad rösträkning där beror på "den mänskliga faktorn", ej på tekniken. Nr 39 från 1976 hade hela sex notiser om gener och genteknik.

Grovt sett byggde Rifo-Nytt på 1960-talet på tillgänglig statistik och nyheter från t ex OECD medan en bit in på nästa decennium New Scientist men även Science News och andra medier blev viktiga källor. Forskning och Framsteg hörde dit och i slutet av 1970-talet blev först "IVA" och senare "STATT" dvs Sveriges Tekniska Attachéer en viktig källa – ibland förmedlande tidskriftsmaterial. Under de sista tio åren var basen mer och mer underlag från svenska

"Faran med gå-onykterhet"

högskolor samt mot slutet Tvärsnitt och dagspressens vetenskapsjournalistik.

I januari 1977 kom två nummer och detta år hela sju nummer varav dock två dubbelnummer (ett daterat 30 december...). Från nr 46 1977 skulle varje nummer inledas med en långnotis; premiären var en redovisning av en solenergistudie i USA, skriven av **Lenart Daléus**. I numret därpå återgav Rifosekreteraren **Lars Schaff** ett inslag från IVAs årliga översikt, om metaller som föda. I nr 49 gav han en sammanfattning av resultat från en studiegrupp inom Rifo om genmanipulation. Samma nummer varnade för att pensionsfonderna i USA och Kanada inte skulle räcka till i ett åldrande samhälle. Långnotisen i nr 50 handlade om USAs forskning enligt statistik och analys medan en av de många korta notiserna pekade på faran med gå-onykterhet: några öl på puben (undersökningen är brittisk) ökar risken för att bli dödad med en faktor fjorton. Långnotisen i nr 51 var med fyra sidor knappast en notis, den handlade om kreativitet, tema för en Rifo-arbetsgrupp redan ett decennium tidigare. Nr 56 berättade om ett texanskt

Nobelpristagaren i kemi 2008 Roger Tsien föreläser inför Rifo i Förstakammarsalen dagen efter Nobeldagen 2008.

ningsrådsutredningen på 1970-talet hade jag en träff med ett antal riksdagsledamöter för att lära mig mer om hur Riksdagen arbetade med forskningsfrågor, riksdagsledamöternas informationsbehov och liknande. Det jag slogs av var hur svårt det måste vara för riksdagsledamöterna att få kännedom om och överblick över forskningens organisation, volym, arbetsformer och hur resultat publiceras och förs vidare. Det var en sporre till att inkludera Riksdagen bland målgrupperna för Forskningsrådsnämndens speciella satsning på forskningsinformation. Samtidigt är det en belysning av Rifos betydelse i vart fall under dess två första decennier – idag är ju informationssituationen i samhället och vad gäller forskning och teknik en helt annan.

Yvonne Andersson: – Jag är förvånad över

hur lite forskarna vet om hur politiken fungerar, om hur Riksdagen arbetar!

*Men är det inte så med alla vanliga medborgare?
Skall man kräva mer av forskare?*

Yvonne Andersson: Ja, det skall man definitivt! De är kunskapens stöttepelare, utvecklare, förvaltare, väktare – en central samhällskraft. Dessutom styrs de i slutänden av politiska beslut, av Riksdag och regering. Då måste de också förstå hur samhället fungerar, inklusive dess beslutsmekanismer.

Gunnar Bjursell: – Jag har lärt mig oerhört mycket om politikernas villkor... – och att det är hårda villkor; politiker en oerhört utsatt grupp.

– Dessutom att det här, i Riksdagen, finns en enorm kompetens i att få fram beslut, snabbt,

forskarlag som förutsett en jordbävning i Mexico 1978 och en av forskarna spådde att nästa stora jordbävning skulle bli i Japan, vid Tokai på Honshu. Kobe ligger knappt femton mil längre västerut.

Nr 61 (1980) innehöll två långnotiser, den ena den regelmässiga om USAs forskningspolitik, den andra om interferon från bakterier. Redaktören lyfte även fram en ny komponent, döpt till transfasor, optisk motsvarighet till transistorerna – ett löfte om snabbare datorer. Löftet fortlever 2009, dock inte namnet. En nyhet var en halvsida med redaktörens reflexioner, med frågor om hur man kan satsa på det udda, inte bara på det som är inne... I numret därpå ägnades reflexionerna dels endorfinerna, kroppens egna morfiner alias långlöparens berusningsmedel, dels det faktum att så många nyheter handlade om rökningens faror. Reflexionerna i nr 63 handlade dels om den exploderande floran av populärvetenskapliga tidskrifter särskilt i USA, djup vetenskap blandad med ufologi och science fiction, dels uppsvinget för teknikpolitik i USA. I Storbritannien, ser vi i nr 65–66, gick popularisering och vetenskapspolitik ännu mer hand i hand. I detta nummer handlade en hel knippa notiser om alternativ till pet-

roleum, via kopierad fotosyntes, med alger, genom att gå direkt från cellulosa, använda majs, solrosfrö eller jordärtskockor, det senare Frankrikes alternativ – där var rödbetor och just majs uteslutna. Efter nr 71 bytte Rifo-Nytt redaktör så i detta blev en lång notis om Japans stora satsning på "Femte generationens dator" och de avslutande reflexionerna en svanesång där de senare bl a varnade för övertro på att allt går mycket fortare, att stort alltid är effektivt, att beslut tas på rationell väg och att uppfinnarnas tid är ute.

Nr 72, i maj 1982, såg således i huvudet på Rifo-Nytt både en ny sekreterare, **Edvard Fleetwood**, och en ny redaktör, **Tom Lindström**. Lindström blev inte långvarig utan efterträddes efter två nummer av **Annika Nilsson** och **Sigvard Strand** som just lämnat chefskapet för Tekniska Museet. Teknikhistorikern inledde med en drygt sex sidors artikel om Alfred Nobel. Nr 75, 1983, hade åtta sidor om luftföroreningar av **Arne Åström**, företagsläkare på Saab-Scania i Södertälje och förflutet hos Astra.

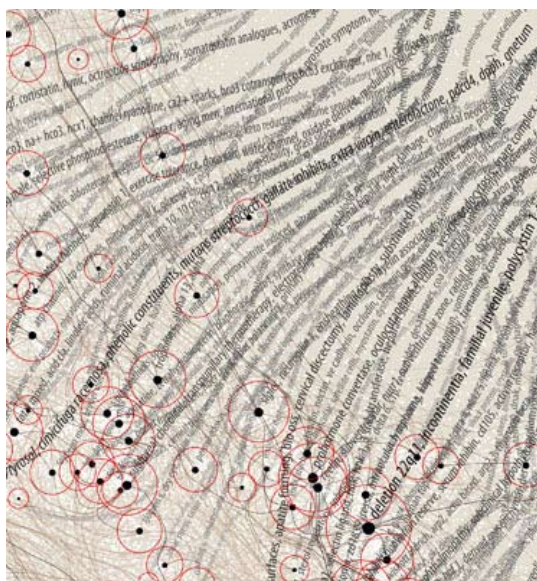
Med nr 77 i maj 1984 fick Rifo-Nytt sin i tid och antal nummer mest uthållige, och sista, redaktör, **Lars G Lindqvist**, f d biblio-

trots att det finns såväl vinnare som förlorare

Yvonne Andersson: – Jag är också förvånad över hur lite forskarna tänker på konsekvenserna, på vad resultaten av deras forskning kan bli, hur de kan implementeras.

Gösta Lagermalm: – När kärnkraften – då benämnd atomkraft – först utvecklades i Sverige var det efter en speciell teknisk idé, ”den svenska linjen”, där vi skulle utnyttja natururan direkt, utan anrikning. Detta var på 1960-talet och en del av problemkomplexet kring denna energiform var också frågan om avveckling av reaktorn i Stockholmsstadsdelen Ågesta. Vi beslöt att hålla en Rifo-sammankomst där ett antal experter skulle ge en allsidig belysning. Mötet närmade sig när en av inledarna meddelade att han tyvärr fått förhinder. Sådant händer ju. Men underligt nog drog sig också en ytterligare inledare ur. Så blev jag uppringd av departementets starke man, departementsrådet Hans Håkansson, som förehöll mig det lämpliga i att ställa in det planerade mötet. Han fann mig inte särskilt samarbetsvillig och jag fick stöd av Elisabet Sjövall. Men experterna fortsatte att falla ifrån och till slut fanns just inga kvar. Elisabet Sjövall och jag ägnade begreppet civilkurage och dess styrka på olika håll en tanke. Ministerstyret är kanske inte nödvändigt så länge människor är lyhörda för vad makten önskar eller inte önskar. Mot bakgrund av mina egna upplevelser av andra världskriget i Norge var en erfarenhet som denna dystert.

Rune Rydén: – En aha-upplevelse var det när vi på teologicentrum i Lund fick höra vad vi vet, och därmed vad vi inte vet, om den historiske Jesus. En annan var när professor Jan Odhnoff

talade fraktalmatematik, något som förundrade många och retade några Rifoiter. Odhnoff länkade fraktalerna självliknande strukturer, där lövets mönster liknar grenens som liknar trädets, till kaosfysikens fundamentala osäkerheter.

Yvonne Andersson: – Ett exempel på en aha-upplevelse var en slags meta-förståelse av den typ som vi fick vid ett möte kring rymdforskning: hur många olika organisationer som var engagerade, och behovet av samordning och kommunikation som krävs för att öka effektiviteten.

Majléne Westerlund Panke: – Aha-upplevelse? Jag har i vart fall, via Rifo, blivit en bättre politiker, och en annorlunda politiker.

– Och, ja, Nobelpristagaren i medicin Linda Buck som aldrig tidigare talat inför en politikerförsamling!

tekarie på IVA. Numret inleddes av en medlem, professor **Jacob Palme**, som utifrån det egna systemet för datorkonferenser KOM beskrev detta fenomen. Allan Carlsson, IVA, gav en översikt över svensk teknikhistorisk verksamhet. Nr 79 lyfte i en långnotis som

byggde på Forskningsnytt från Uppsala Universitet fram miljörikt som nytt forskningsområde.

Numret därpå hade en artikel av Eskil Block hämtad från KTH-Nytt om behovet av teknikdebatt, en om byggnads-

projektering från Ulf Johansson vid byggnadskonstruktion på CTH och ett avsnitt om svensk skogsindustri ("den dödsdömda" sade rubriken, med citattecken) från Hans G Forsberg och IVAs årsbok. I nästa nummer sammanfattades ett symposium om alkoholens skadeverkningar, återgavs ett inlägg från IVL om kalkning mot försurning och dess effekter på ekosystem (temat återkom i numret därpå) samt redaktörens rapport från den franska forskningsstaden Sophia Antipolis – som även en tidigare redaktör besökt. Nr 82 innehöll förutom en längre artikel om

Reagans Star Wars-projekt en beskrivning av Riksdagens informationsproblem och -resurser. Rifo uppmärksammade tidigt AIDS och i nr 83 gavs en översikt. Numret inleddes av en artikel av **Tore Frängsmyr**, ett kompilat från Tvärsnitt, om "Nyttan av humaniora".

Kerstin Anér gav en ilskan reaktion (ursprungligen i ett antal landsortstidningar) på FRN-skriften "Spelet om maten" refererad i numret före och

Bo Lehnert svarade på en notis om fusionsforskningen. – Exempler demonstrerar hur Rifo-Nytt allt mer utnyttjade material från andra håll med ofta begränsad ursprunglig spridning. Att även Grönköping fått en forskarby fick tolv rader i nr 87. I nr 88 fanns en rejäl genomgång av svenska populärvetenskapliga informationskällor (baserad på översikt från Svenska Institutet) och en annan (byggd på material från Uppsala Universitet och SLU) om forskarens ansvar.

Nr 90 hade ovanligt nog en beställningskupong (för gratisex) i slutet av en långnotis

Claes Ramel: – Styrelseresorna utomlands har varit mycket givande och Tutkas i Finland som efter mycken tvekan lyckats få till stånd ett övergripande Framtidsutskott i den finska Riksdagen var spännande. Finland är ju så likt Sverige, och ändå i politiken så olika.

Gösta Lagermalm: – Det var förvånande att uppleva vilka minst sagt sparsamma tekniska hjälpmedel som stod till förfogande i Riksdagshuset. Till exempel var bildvisning inget enkelt eftersom man hade likström i huset.

Vad har Rifo gett Dig?

Rune Rydén: – Rifo har gett mig oerhört mycket. Utöver insikter jag aldrig kunnat skaffa på annat sätt, av forskare vid kunskapens spjutspetsar, en helt annan effekt: kontakter med

andra politiker över partigränserna på ett sätt som annars svårligen skulle ha uppstått.

Majléne Westerlund Panke: – Otroligt mycket! En otrolig bildningsresa som jag aldrig kunnat få uppleva på något annat sätt. En känsla, en medvetenhet om att ha fått insyn, att ha fått glänta på dörren till framtiden, att se framtida problematik. Dessutom att se större helheter, sådant som att nanoteknik har effekter inom informationsteknik lika väl som inom biomedicin, ja även mekanik.

Yvonne Andersson: – Det är spännande att träffa olika typer av forskare. Olika frågor, olika tidsperspektiv, olika metoder och olika perspektiv. Olika vetenskapers naturliga möjligheter att påverka samhället liksom det lätta eller svåra att tidigt spåra sådan påverkan...

► om ”Gnistor och grus – teknik i och utanför tiden”, författad av **Gösta Lagermalm**, vilken vi mött vid Rifos skapande och som dess sekreterare. Nr 93 avslutades med en långnotis om odling av daggmask, skriven av **Astrid Lofsholmin** på SLU. Nr 95 hade en krönika över mottagandet av **Georg Henrik von Wrights** bok ”Vetenskapen och förnuftet” med inte mindre än tretton dagspressdebattörers inlägg summerade. Nr 98, i slutet av 1987, innehöll en lång artikel om risker med radioaktiv strålning, ett föredrag hållet av **Jorma Miettinen** för Rifos finska systerorganisation Tutkas med anledning av Tjernobyl.

”Hundra gånger Rifo-Nytt” frade redaktören med en tvåsidig återblick. Med **Olle Göransson**, konstaterade Lindqvist, fick Rifo-Nytt ett mer läsarvänligt utseende med bl a en innehållsförteckning. Svenska institutet för sociala innovationer (numera avsomnat) gjorde i detta jubelnummer sitt minst tredje nedslag i Rifo-Nytt, nu med ett förslag till etisk kod för forskare. I nr 118 från 1991 möter vi

”Jordens undergång – en solskenshistoria”

Vetenskapens vecka där Moderna Museets utställning ”Metafor och Materia” utlovas vara mer hoppfull än Stockholms Stadsteaters klimatdrama ”Jordens undergång – en solskenshistoria”.

I sista nr 125 av 11 mars 1993 återkommer på flera sätt forskningsinformation och popularisering; det handlar om FRNs satsning ”öppen vetenskap” och kvällsmöten

om ”Nationalekonomernas dilemma”, ”Vad gör vi åt skogsödöden?” och ”Roliga manicker och ruggiga maskiner”. Musik och fysik möttes i Göteborg, **Bert Bolin** ledde ett samtal om växthuseffekten och ”Hälsoeffekter av el” hade **Barbro Westerholm** som samtalsledare. Klara Soppsteater hade konverterats till Vetenskapsteater, kringmatvanor i ”Isterbuk och päronstjärt”, i ”Gensvar” om genteknik och genetik samt ”Universums hemligheter”. (Rifos initiativ Vetenskap & Allmänhet upprätthåller teatertraditionen).

RIFO-Nytt nr 125		Redaktion: Lars G. Lindqvist	
Aug. 26		Bengt Thulin/Ingemar Jonsson	
1993-08-21		Erikstam Ingemar	
		Rune Rydén	
INNEHÅLL:			
AKTUALITETER			
"Sjukvården är lika viktig som forskning"	1		
Sjukvården och en forskningsrapport	1		
Uppdragskontrakt och utvärderingsmetoder	1		
Månen är ett forskare och vetenskapen	1		
Tid som mest används	1		
Contra för forskning	1		
Vad är en forskningspolitik?	1		
ENERGI			
Energis förnyelsebara källor	1		
Klimatförändring är stort	1		
MILJÖ			
Kan regelutveckling övervinna klimatskiftet?	1		
Agenda 21	1		
Försvaret för miljön	1		
Har vi någon utveckling kvar?	1		
Ombyggnad av vår i forskning	1		
ARKIV			
Vår forskning i tiden?	1		
"Vår" kan räddas	1		
GENTEKNIK - MEDICIN			
Läroplan för genteknik	1		
Älskade, nytt genombrott?	1		
Sällskapet för vetenskap och forskning			
nr 125 • 1993-08-26 • 125 sidor • 1993-08-26 • 125 sidor • 1993-08-26 • 125 sidor			

Fortsätt att bygga broar mellan forskning och politik!

Sverige är fortfarande ett land i snabb förändring. Globaliseringen driver på politiska, sociala och tekniska omvälvningar vilket tydliggör behovet av en långsiktig samhällsplanering. Tillväxten och människors välbefinnande i en allt mer globaliserad värld drivs mer och mer av kunskap. Forskningen, som producerar kunskapen, är central i sammanhanget. Forskningsresultat når inte i tillräcklig utsträckning de beslutsfattare som skulle ha användning av dem. De slutsatser forskarna kommer fram till stannar alltför ofta inom den akademiska världen.

Samtidigt måste dialogen också fungera i motsatt riktning; politikerna ska ge impulser till forskarna. Politiker måste vara tydliga om vilka kunskaper de behöver som underlag för viktiga beslut. Politiker måste vidare kunna ta självständiga beslut grundade i politisk övertygelse och forskningen måste vara fortsatt fri. Alla delar av samhället mår väl av mindre av revirtänkande och mer av dels gränsöverskridande samarbete, dels ödmjukhet inför olika typer av kunskaper. Det måste finnas arenor där forskare får möjlighet att möta politiker utan att fastna i heta politiska överväganden. I Rifos styrelse sitter representanter från varje politiskt parti i Riksdagen tillsammans med forskare

Yvonne Andersson ger styrelsens bild om framtiden.

från olika discipliner. Det finns således en god möjlighet att söka efter gemensamma utgångspunkter med olika ingångsvärden. Sedan är det upp till var och en att dra egna politiska slutsatser av den kunskap som erbjudits. I arbetet med denna skrift framgår att Rifo under 50 år spelat en viktig roll som en sådan "neutral" arena.

Rifos styrelse har en ständigt aktuell diskussion om verksamhetens inriktning och utformningen av dess framtid. Arbetet med jubileumsskriften och med jubileet i sig har varit inspirerande och mötet med dem som tidigare gett kraft och tid till Rifo är en värdefull källa.

Intresset för forsknings- och framtidsfrågor i Riksdagen är stort, men inte tillräckligt; Rifo ska fortsätta att bygga broar mellan forskning och politik. Konkurrenten om riksdagsledamöternas intresse, engagemang och framför allt tid har samtidigt aldrig varit så stort som nu. När Rifo bildades 1959 var förutsättningarna helt annorlunda. Det var en exklusiv arena för möten mellan ledamöter och forskare för att ta del av och diskutera forskningsrön. Nu handlar vårt arbete mer om att göra kunskapsförsörjningen tillgänglig för Rifos medlemmar och för alla riksdagsledamöter.

OM Rifo-Nytt funnes idag...

Red har roat sig med att skriva några godtyckliga men medvetet disparata notiser av den typ som skulle ha platsat i en överlevande Rifo-Nytt

Svårt för siffror?

Vilket är vanligast, att dö i en terroristattack eller av ett blixtnedslag? Svaret är: ungefär lika vanligt.

Vi uppfattar och reagerar mycket obalanserat på risker. Räknat per tillryggalagd kilometer är en motorcykelfärd tusen gånger mer riskabel än en flygtransport. Och att gå till fots är 360 gånger mer riskfyllt än att flyga, återigen per kilometer; bil ca 25 gånger mer.

Våra intuitioner kan spela oss problematiska spratt. Vi påverkas bland annat av mediernas belysning och av vem som kommer med ett budskap. Personer som liknar oss, socialt och bakgrundsmässigt, sätter vi störst tilltro till. Medierapporteringen ledde exempelvis till snedvridningar som att människor

mindes sådant de inte alls varit med om t ex i samband med terrordåden i London i juli 2005. Och medan brottsfrekvensen nästan halverats i Storbritannien över de senaste tio åren så är den allmänna bilden att den ökat. Just det, TV-rapporteringen om brott har ökat med 83 procent, den om mord med närmare 500 procent, samtidigt som dessa brott faktiskt minskat med en tredjedel.

Personer som är duktiga på siffror har lättare att göra någorlunda korrekt bedömningar. Forskare undrar nu om man kan göra något för att öka "sifferförmågan". När allt kommer omkring, påpekar en forskare, så är det många som är rädda för siffror men ändå kan all tänkbar statistik om fotboll, ishockey, hästsport eller olympiska tävlingar.

New Scientist 30 augusti 2008 pp. 34-37

RIFO-Nytt nr 189
Årg. 44
2009-02-18

Rifos styrelse på Island 2008. Från vänster Agneta Richter Dahlfors, Mats Pertoft, Eva Selin Lindgren, Eva Johnsson, Kerstin Lidén, Ulf Nilsson, Bo Öhngren, Gunnar Bjursell, Ann-Christine Albertsson (skymd), Yvonne Andersson, Birgitta Sellén, Karin Åström, Lars Eriksson och Finn Bengtsson.

Under 2000-talet har en rad väsentliga förändringar skett. Informationsflödena har ökat betydligt. Utvecklingen av IT och Internet har gett helt andra möjligheter att sprida och diskutera forskningsrön. Detta har i sin tur fått en rad institutionella och organisatoriska konsekvenser. Det har skapat möjligheter till att etablera en mängd arenor för kunskapsbildning, erfaren-

hets- och åsiktsutbyte om bl a forskningsrön. Detta gäller såväl inom Riksdagens ramar som i samhället i övrigt. Antalet aktörer i Rifos närhet som gör insatser och aktiviteter inom området forskare och politiker har ökat och utgörs av t ex riksdagsförvaltningen, de politiska partierna, olika forskningsråd, myndigheter och intresseorganisationer. Därutöver anordnas en mängd

► Blodsocker och självbehärskning

Självbehärskning är en konst som kostar energi: i ett experiment fick en grupp i upp-gift att motstå frestelsen kakor, en annan grupp rädisor. Sedan fick de en alldeles men inte uppenbart omöjlig tankeupp-gift, och de som motstått de mindre attraktiva rädisorna visade sig vara uthålligare. Att fylla på blodsockret skapar också större benägenhet till att behålla behärskningen. Män har svårare att behärska sig än kvinnor, äldre svårare än yngre. Ett sätt att minska den energi som man förbrukar är att skapa och följa rutiner. Ytterligare en väg är att skriva ner när, var och hur man skall genomföra något som kräver självdisciplin. Positiva mål fungerar bättre än försök att undvika något negativt.

New Scientist 13 sept 2008 pp. 40–43

Signalerar en trodd omöjlighet ett stort genombrott?

Supraledning är ett av dessa fascinerande fysikaliska fenomen som tycks ställa natur-lagarna på ända: elström som flyter fram helt utan motstånd, dataminnen där en liten

ström kan rotera hur länge som helst och därmed markera etta eller nolla. Därför var det ett eggande genombrott när forskare på ett IBM-laboratorium i Zürich i mit-ten av 1980-talet upptäckte supraledning vid betydligt högre temperatur än det man trott vara den övre gränsen, 30 K (–243°C). Mystifierande var det dessutom eftersom det rörde sig om keramiska material, som har egenskaper som inte stämmer med de mekanismer för supraledning man trodde sig känna.

Nu har det omöjliga hänt igen! Ytterli-gare en kategori av ämnen som borde vara helt omöjliga för supraledning har visat sig supraleda vid hyfsat höga temperaturer – allt är relativt och för ett vardagsrum är det fort-farande ohyggligt kallt.

Denna gång handlar det om substanser som innehåller järn. Järn är ju magnetiskt och därför borde, enligt de mekanismer man trott på, sådana ämnen definitivt inte kunna supraleda. Kanske beror det på att materia-let, som förutom av järn kan bestå av t ex lantan, arsenik och syre, är skiktat?

Inget är så praktiskt som en bra teori, och kanske kan den nya upptäckten leda till bättre förståelse för supraledning. Den bättre förståelsen kan i så fall sedan tilläm-pas praktiskt. En möjlighet är supraledare som supraleder vid högre temperaturer, där rumstemperatur förstås är drömmen. Och då öppnas möjligheter till förlustfri elöver- ►

arrangemang utanför Riksdagen till vilka riksdagsledamöter inbjuds. Mängden aktiviteter mångfaldigas eftersom beskrivningen självklart gäller även för andra samhällsområden än vetenskap och forskning. Erbjudanden till och möjligheter för riksdagsledamöter att delta i olika arrangemang har alltså ökat drastiskt. Detta påverkar förutsättningarna för Rifos verksamhet, organisation och arbetsformer men förändrar dess bättre inte Rifos uppdrag. Tvärtemot vad många kan förledas att tro så drivs vår verksamhet av stora visioner. Rifo är i ett internationellt perspektiv unik i sin form och kopplingen mellan forskare och politiker säregen. Jag har inte funnit något enda land som har en motsvarighet mer än Finland och de har haft Rifo som förebild. Den möjlighet som Rifo har att verka mot både parlamentet och forskarsamhället kan inte nog värderas. Vi behöver hitta former för att på ett bättre sätt ta vara på denna möjlighet.

Rifos styrelse genomförde i början av oktober 2008 en studieresa till Island. Det viktigaste målet för resan var att möta varandra i olika konstellationer för att samtala just om Rifos framtida verksamhet och visionerna för arbetet. För att få igång denna dialog fann vi ett bra kunskapsområde som vi fick del av nämligen de isländska erfarenheterna av den nationella genbanken. Denna resa som planerats sedan länge blev dramatisk eftersom den sammanföll

”Resan sammanföll med den finansiella orkan som drog över världen där isländska banker och finansinstitut stod i dess öga.”

med den finansiella orkan som drog över världen där isländska banker och finansinstitut stod i dess öga. Hela resan blev ett slags experiment där många svåra samhällsfrågor aktualiserades liksom av sig själv och bildade bakgrund till de samtal vi hade planerat.

Resan tillförde en mångfald värdefulla erfarenheter förmedlade av politiska och vetenskapliga företrädare. Styrelsen fick även tillfälle att ta del av Islands spektakulära natur och historia som gav en relief till de händelser som utspelades under besöket. Resan gav många tillfällen till fördjupade samtal mellan enskilda ledamöter och styrelsen i

dess helhet kring Rifos tidigare och framtida verksamhet. Centrala frågeställningar var vilken roll Rifo med de nya förutsättningarna ska ha, vilka de viktiga vetenskapliga och politiska frågeställningarna är och hur Rifo ska arbeta för att fullgöra sin ursprungliga roll. Det råder en samstämmig syn; utmaningen är att utveckla känslspröten för att känna av förväntningar och behov hos aktörerna samt bilda sig en uppfattning om vilka de framtida avgörande frågeställningarna inom vetenskapen och politiken är.

Riksdagen beslutade under förra mandatperioden att utveckla dess arbete med forsknings- och framtidsfrågor och att därigenom förstärka kopplingen mellan forskning och politik. Rifo har getts en viktig roll i detta arbete och avser att utveckla denna uppgift. Rifo har utvecklat

► föring och energilagring, fordon som svävar på magnetkuddar utan att kostnaderna blir bedövande och säkert mycket annat som finns att uppfinna, noggranna instrument till exempel.

New Scientist 16 aug. 2008 pp. 31-33

Svarta svanar och ekonomiska jordskalv

En ”svart svan” tjänar, i en bok av Nassim Nicholas Taleb, som metafor för en genuint oförutsägbar händelse av stor vikt. ”11 september” är ett exempel, tsunamin ett annat. En slutsats är att vi får ge upp illusionen om att kunna förutse intressanta, icke-triviala händelser.

Av den totala amerikanska börsuppgången hela halvsekllet 1946–2006 stod 10 DAGAR för hälften av uppgången. Om börser styrdes av lagar enligt normalfördelningskurvan skulle detta kunna inträffa en gång på flera miljarder gånger universums livstid... Tio dagar, tio svarta svanar.

Länge hade ingen sett annat än vita svanar. Men av det gick det inte att dra slutsatsen att svarta svanar inte finns: det är problemet med induktion, vi kan bara motbevisa, falsifiera påståenden ur verkligheten. Vi får inte falla för rundgångsproblemet, ”att tro att frånvaro av bevis är bevis för frånvaro”.

Talebs ger en rad sunda varningar för vanliga misstag. Ett är spelmissstaget, ”the ludic fallacy”. Ekonomer och beteendevetare gör modeller och spelar konstruerade spel som är abstrakta och renodlade ur en mer komplicerad verklighet. Taleb var med på ett hemligt möte om hur casinon skulle skydda sig mot kostsamma misstag såsom spelare med ofelbara system. Det visade sig att de fyra största oväntade kostnaderna casinot drabbats av var när en tigertämjare som uppträdde där blev svårt skadad av sin tiger; när en hantverkare blev så missnöjd med en uppgörelse att han gav sig på ett katastrofalt sabotage; när en ekonomimedarbetare inte sände in skatteblanketter utan samlade dem på hög vilket gav böter; och när casinochefens dotter kidnappades och han lånade lösensumman ur kassan. Svarta svanar!

– Eller med ett par av bokens typfigurer: Dr John och Fete Tony ser en singlad slant ge krona 99 gånger i rad och får frågan ”vad blir det den 100:e gången”? Dr John VET ju att spelet börjar från noll varje gång så det är lika chans för krona och klave, medan Fete Tony världsvist konstaterar att det är något lurrt med myntet så det blir säkert krona igen.

Taleb angriper vad han kallar platonifiering, att världen beskrivs i givna, fasta kategorier. Själv är han från Libanon, ett land som är en konstruktion liksom så många andra. Ett land som länge var Mellanösterns ►

givande samarbeten med andra sammanslutningar inom Riksdagen liksom med vetenskapliga företrädare i samhället som KVA, IVA och forskningsfinansiärer, och detta är något vi avser att fortsätta att arbeta aktivt med.

Att antalet aktörer med aktiviteter som berör Rifos verksamhetsområde ökar kraftigt är glädjande. Ju fler som arbetar i den riktningen, desto bättre. Rifos ställning som ideell förening, men med stöd av Riksdagen, gör att Rifo har särskilt goda förutsättningar att iscensätta samarbeten av olika slag och på nya arenor. Det kan innebära bidrag på olika sätt till sådant som Vetenskapsfestivalen i Göteborg eller humanistdagarna i Lund, alltså även utanför Stockholm och i förlängningen kanske även då och då utomlands. Det finns vidare en potential i att sammanföra forskare från olika

discipliner; sådana möten sker spontant vid Rifo-arrangemang men skulle också kunna vara ett arrangemang i sig.

Bara därför att mycken information finns lätt tillgänglig eller till och med sköljer över oss är det inte säkert att vi blir klokare. Tvärtom kan guldkornen och de väsentliga budskapen riskera att försvinna i ett bedövande brus. En uppgift för Rifo blir då att vara ett stöd i hanteringen och förädlingen av

denna informationsmassa. Det är något som, med olika ingångspunkter, berör såväl politiker som forskare. Företeelsen påverkar Rifos arbetsätt men kan även ge innehåll till våra program: vad lär oss ekonomisk psykologi, informationspsykologi och kunskapsfilosofi? Vilka tankefallor finns och hur kan vi undvika dem? Var behöver vi undanröja myter och missförstånd?

”Vilka tankefallor finns och hur kan vi undvika dem?”

► (vad är det för kategori?) Schweiz, för att sedan se årtionden av inbördeskrig. – Här finns ett av Talebs råd: eftersom kategorier är konstlade så vinner den som kan konstruktivt strunta i dem, särskilt vid deras gränser, där de börjar på allvar knaka eller kollidera. Men det är inte lätt. ”Vi lär oss inte spontant att vi inte lär oss att vi inte KAN lära oss.”

Det har att göra med att vi tror att vi förstår; att vi när vi blickar tillbaka redigerar det förflutna, därmed förvränger det. Och vi övervärderar grovt den information som finns, som råkar finnas, till nackdel för allt det avgörande okända. Händelser som inte inträffat underskattas grovt före, överskattas i gengäld efter det att de inträffat.

Eller med en lista på missgrepp, fallacies:

- vi fokuserar selektivt och generaliserar: bekräftelsefelet
- vi drar historier i platonisk mönstertörst: berättelsefelet, ”the narrative fallacy”
- vi är helt enkelt inte programmerade till att tänka i svarta svanar
- vi förstår inte att vad vi råkar se sällan är ’allt’ av vikt
- vi tunnel-ser och fokuserar på ett fåtal väldefinierade källor till osäkerhet

Taleb har tjänat en förmögenhet på att placera pengar via svarta svanar dvs genom att undvika negativa sådana och satsa mindre summor på många potentiella positiva

sådana. Men det finns väl skickliga placerare? Inte alls, säger han, det gäller att skilja på skicklighet och tur (samma med företagsledare). Varför dog inte alla i Digerdöden, blott 30–50 procent? Hade alla dött hade vi inte kunnat konstatera att alla dött för då hade vi inte funnits! Tänk om någon i förväg genomdrivit att flygplan i USA skulle ha skottsäkra låsta dörrar till piloterna, då hade World Trade Center stått kvar. Vem hade då vetat att hylla den hjälte som drev igenom förslaget, och, ja, hyllning – för vad...

Bakom ack så många misstag ligger en övertro på Gauss-kurvan med dess standardavvikelse. Ja, den kurvan, dess sannolikhetsparadigm gäller verkligen – nämligen i landet Mediokristan, där man perfekt singlar perfekta slantar. Men vi, i den verkliga världen, lever i undantagslandet Extremistan. Där gäller en helt annan sannolikhetsfördelning, en som är skalbar och regeras av potenslagar; medelvärden saknas och en enskild händelse ändrar allt. Det gäller i stort sett allt socialt.

Gauss-kurvan gäller för sådant som människors längd. Där finns inga längre än tre meter och inget enskilt mätvärde, ingen enskild händelse ändrar medelvärdet. Den gäller för ja/nej-frågor, där det inte finns våldsamma skutt eller där det inte finns något minne av vad som hänt tidigare. Men sådant som förmögenhetsfördelning, bokupplagor eller ett språks frekvens för

Styrelsens ambition är att fortsatt ligga i frontlinjen, att ta upp sådant som är så färskt eller under utveckling att inga politiska ställningstaganden ännu gjorts, kanske inte kan göras. Men det här innebär en balansgång där balanspunkten kanske kan förskjutas. Aktuella frågor med uppenbar relevans drar publik och utmaningen för Rifo skulle i så fall bli att bidra med något som andra har svårt för. Forskare som ger en allsidig bild inom ett koncentrerat format är en möjlighet, att katalysera samverkan mellan organ som normalt inte möts en annan, hearings av amerikanskt snitt en tredje. När det i stället gäller frontlinjefrågor är vi beroende av insiktsfulla individer och olika marknadsundersökningar samt samhällsanalyser av olika slag. Utmaningen för Rifo är något unikt som att också demonstrera potentiell relevans hos sådant som ännu befinner sig i tidiga skeden.

Rifo har inlett en uppdatering av sitt inre arbete bl a med en egen webbplats och medlemskommunikation via e-post. Styrelsen vill fortsätta denna inriktning och utnyttja de möjligheter Internet innebär; webbplatsen kan tjäna som en plattform för kommunikation och nya tjänster eller arbetsformer. Detta utgör en del i brobygget mellan forskning och politik.

Vi har alla ett gemensamt ansvar att medverka till brobygget och Rifo ska vara en central del i den processen. Det arbetet är spännande

”Rifo är i ett internationellt perspektiv unik i sin form”

och utvecklar inte enbart broar mellan två grupper utan framförallt broar på ett individuellt plan, mellan människor. Där alla vi som varit med och är med får uppleva tillfredställelsen att vidga sina perspektiv, lära mer om komplexiteten i tillvaron och med ödmjukhet inse att

sökandet efter sanningen kan ge insikter som vi knappast kunnat ana. Jag välkomnar parlamentariker och forskare in i den gemenskap och värme som byggs när människor tillsammans söker lösningar på svåra samhällsproblem. I den meningen är Rifo en exklusiv grupp men gruppen är öppen för att fler ska få vara med.

I den här skriften har vi följt dem som har medverkat till själva födelsen av Rifo och som gestaltat Rifo under resans lopp. Nu ska vi och andra fortsätta och forma nästkommande 50 år. Rifo har förändrats över tid beroende av förutsättningarna för verksamheten. Rifo kommer att förändras framöver men dess mål står fast, brobygget mellan riksdagsledamöter och forskare. Väl mött vid kommande seminarier, möten, studiebesök och andra aktiviteter!

För Rifos styrelse

Yvonne Andersson
Ordförande

▶ olika ord beskrivs med en logik och en fördelning som säger att ”vinnaren tar allt”. Låt oss anta att ett land har myntenheten § och antalet förmögna med mer än 1 milj. § är en på 62,5; då kan antalet personer med mer än 2 milj. § vara 1 på 250, med mer än 4 milj. § 1 på 1000, med mer än 8 milj. § 1 på 4 000... den matematiskt skolade förstår varför detta kallas en potenslag. – Med Gaussisk fördelning skulle det vara 1 på 62,5 som hade mer än 1 miljon men sedan 1 på 127 000 med mer än 2 milj., 1 på 14 MILJARDER med mer än 3 milj. §.

Ett av Talebs råd är att satsa på verksamheter som är skalbara, som följer potenslagar, inte sådana som är proportionella, som i princip ger betalt per timme. Han visar samtidigt hur svårt det är att ur historiska data fastställa exakt vilken en potenslags exponent är – och hur oerhört känsligt resultatet är för denna exponents storlek. Om exponenten är 1,1 står den översta procenten (1 %) för 66 procent av totalen; med exponenten 1,3 för 34 procent.

Med Popper konstaterar Taleb att det är omöjligt att spå om framtiden. Ty denna påverkas avgörande av bl a teknisk utveck-

ling. Så framskrivningen kräver beskrivning av framtida uppfinningar – och då har man ju också redan gjort dem! Därur ett annat råd: satsa på sådant som är i snabb förändring och därmed saknar experter. Plus rådet: fånga tillfället i flykten, missa det inte, det kommer aldrig åter.

Flerråd? Fokusera på konsekvenser, inte på sannolikheter som är omöjliga att fastställa. Återigen: gör många små satsningar på det osannolika som ger stor avkastning, positiva svarta svanar (i en fotnot som måste vara skriven senast sommaren 2006 varnar Taleb för katastrof för amerikanska bolånejätten Fannie Mae; katastrofen kom ju sommaren 2008). Avstå från det sannolika som riskerar att drabbas av det osannolika dvs av negativa svarta svanar. Det senare karakteriserar verksamheter som försäkring och det militära, medan filmproduktion, viss förlagsverksamhet och riskkapitalinvesteringar innebär satsningar på potentiella positiva svarta svanar.

Nassim Nicholas Taleb: The Black Swan. Penguin Books 2008 (pocket; originalet i USA 2007)

rifo nytt
INFORMATION OM FORSKNING OCH FORSKNINGSPOLITIK

RIFO-Nytt nr 189
Årg. 44
2009-02-18

Rifos ”befattningshavare”

Ordförande

1959–1971	Elisabet Sjövall
1971–1988	Olle Göransson
1988–1999	Rune Rydén
1999–2006	Majléne Westerlund Panke
2006–	Yvonne Andersson

Sekreterare

1959–1961	Benkt Ulvfot
1961–1967	Gösta Lagermalm
1967–1969	Hans G Forsberg
1969–1972	Björn Eriksson
1972–1973	Nils-Gunnar Ljungqvist
1973–1977	Lennart Elg
1977–1982	Lars Schaff
1982–1985	Edvard Fleetwood
1985–1991	Gerth Andersson
1991–1992	Agneta Åhgren Stålhandske
1992–1998	Ingrid Jansson
1998–2007	Ulla Svantesson
2008–	Lars Eriksson

Redaktör Rifo–Nytt

1965–1966	Åke Wennman
1966–1968	Lennart Arvedson
1968–1969	Monica Sjölund
1969–1971	Liga Kuylenstierna, Erik Gyllenswärd
1971–1974	Erik Gyllenswärd
1975–1981	Bengt-Arne Vedin
1982	Tom Lindström
1982	Sigvard Strandh
1982–1984	Annika Nilsson
1984–1993	Lars G Lindqvist

Aktiviteter och aktivitetsformer

- Möten & seminarier
 - Frukostar
 - Kaffestunder
 - Kvällsträffar
 - Lunchmöten med kort varsel
 - Hearings
 - Nobelpristagarföreläsningar
 - IVA-mottagningen
- Rifo-Nytt
- Utsändning av föredrag, PM, utredningar och andra skrivna manuskript
- Förmedling av forskarkontakter
- Skärmutställningar
- Arbetsgrupper
- Studieresor – för hela Rifo eller för styrelsen enbart
- Studiebesök
- Internationella kontakter
- Direkta initiativ
 - Audiologiska laboratoriet
 - Politiker och forskare (Pofo)
 - Vetenskap & Allmänhet
- Avknoppning eller där Rifo fungerat som katalysator eller inspiration
 - Motioner i Riksdagen
 - Utredningen om teknik för äldre
 - Tutkas (Tutkijoiden ja kansanedustajien Seura) i finska Riksdagen, Rifo utpekade som direkt förebild
 - Framtidsdagar i Riksdagen
 - Riksdagens Utredningstjänst
 - Sällskapet Näringsliv & Politik (start 1980)

English summary

The Swedish Society of Parliamentarians & Scientists, Rifo, was founded in 1959. This publication presents a series of snapshots from half a century of activities intending to better inform MPs on future issues of importance emanating from science, getting scientists better to understand how political decision-making may affect their activities as well as pondering the eventual social outcomes from their research. Furthermore, Rifo brings together scientists from domains otherwise rarely intersecting.

Formally, Rifo is a society of individuals, a club where members are accepted only on applications granted by the Board. The Board consists of members from all (currently seven) political parties represented in Parliament, and five scientists. Rifo gets some economic and material support from the Swedish Parliament, the Riksdag, from which it is independent. Working within a purely party-political body, Rifo stays above and outside party politics, subscribing to no particular scientific outlook or methods family. There are few counterparts in other countries: one in Finland was created by inspiration from Rifo, and one in Britain that works along roughly similar lines.

Rifo was inspired by the insights, productive personal contacts, and concrete results gained from study trips bringing together Parliamentarians and scientists under the auspices of the

then-Swedish Board for Applied Research during the 1950's. By force, travelling was by train so there was ample time for productive informal contacts. A work group prepared the Society to be, and a Founding Assembly was called for on the 4 of February 1959.

Study tours continued to be an intermittent activity, though the most frequent ones have always been meetings in various forms: seminars, hearings, conferences, coffee talks, and breakfasts. Study visits have proven particularly attractive. During each of the last ten years, a Nobel laureate addresses Rifo in the days after receiving her or his prize. Late autumn each year, the Royal Swedish Academy hosts a buffet dinner preceded by some ten introductions to the year's most important scientific and technical breakthroughs, each lasting 2–7 minutes, together with a somewhat longer policy discourse by the Academy's president. This has turned out to be a very successful format – providing a rewarding content.

Another type of activity is study-groups made up of MPs as well as scientists. Their themes as well as those of the meetings reflect concerns related to science and society, with a view to bring up items so early that they have not yet entered the domain of party politics. Thus science policy was a recurrent theme early on during a period when in Sweden such policy was still in its formative years. Space research

was another early theme, recurring recently. Energy, environmental, and climate change problems seem to be perennial while Rifo identified HIV/AIDS and also issues related to genome research early on. Science applied to the needs of developing countries was discussed – in Rifo’s first year – much before any such research had been established in Sweden.

Various initiatives emerged out of Rifo activities, some indirectly or not easily attributed to the Society only. The Audiology laboratory, a division of the Karolinska Institute (a medical one) located to the Royal Institute of Technology, itself an original solution, came out of meetings and deliberations within Rifo, resulting in motions in Parliament by members of the Rifo Board. All Rifo Board MPs also signed a motion on science policy in the mid 1960’s, a motion pitted against the government’s bill, causing a sensation when the bill was defeated in the Lower House (the Swedish Parliament then had two houses); the bill survived on the merit of winning the Upper House vote.

For almost four decades, the Society published an even less than un-assuming science brief, Rifo-Nytt or Rifo News. The early years saw it devoted mostly to science policy; later ambition grew to encompass important general science and technology breakthroughs with a potential impact on society. In the final years, sources swung from international science journals to

Swedish efforts to popularization, thus foreshadowing the publication’s eventual demise in an environment of a beginning deluge of popular science information rather than the dearth forty years previously.

The backbone of the publication you are browsing is a conversation between seasoned Rifo Board members on the Society and its development trajectory. Society and Parliamentary life have changed profoundly during Rifo’s lifetime. In 1959, scientists constituted a small, intimate circle; certainly those concerned with science policy did. The role of politicians has also undergone tremendous shifts: media are much more demanding, time pressure much more imminent. MPs receive a vast amount of invitations to potentially interesting and rewarding activities: how to compete for time and attention? But the current glut of information has not made the Society superfluous, though demands are a-changing: how to sort, sift, and evaluate the contents of the flood of information just too easily available?

Rifo 50 år

Sällskapet Riksdagsledamöter och Forskare, Rifo, har 50-årsdag i februari 2009. Det är en unik organisation nästan utan internationella motsvarigheter: ett tvärpolitiskt, opolitiskt sällskap i den av partipolitik annars präglade svenska Riksdagen. En arena för möten mellan politik och vetenskap men också för utbyte mellan forskare i de mest skilda discipliner.

Detta är en tillbakablick, samtidigt också med avstamp mot framtiden. Får Rifo-möten år 2019 de teman som här beskrivs?

Redaktör: Bengt-Arne Vedin,
professor emeritus i innovationsteknik.

RIFO

Sällskapet Riksdagsledamöter
och Forskare